

METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2012

Marjatta Hytönen

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

PL 18
01301 Vantaa
puh. 029 532 2111
faksi 029 532 2103
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 029 532 2111
faksi 029 532 2103
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Hytönen, Marjatta			
Nimeke METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2012			
Vuosi 2013	Sivumäärä 62	ISBN 978-951-40-2423-8 (PDF)	ISSN 1795-150X
Alueyksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Etelä-Suomen alueyksikkö / Vantaan toimipaikka / Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO 2008–2020) seuranta ja vaikutukset (Hanke 3602)			
Hyväksynyt Riitta Hänninen, vanhempi tutkija, 7.6.2013			
Tiivistelmä METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostot ovat kokeilu- ja kehittämishankkeita, joissa etsitään laajasti käyttöön otettavia, taloudellisesti kestäviä ja sosiaalisesti hyväksyttäviä keinoja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Metla on seurannut ja tutkinut verkostohankkeita haastattelu- ja kyselytutkimusten avulla vuodesta 2009 lähtien. Vuotta 2012 koskevassa seurannassa tarkastelun kohteena on vuosina 2009–2012 aloitettujen verkostohankkeiden toiminta. Seuranta toteutettiin kyselytutkimuksena vuodenvaihteessa 2012–2013. Hankkeiden kuvauksessa aiheistona on käytetty kyselyvastausten lisäksi myös hankesuunnitelmia sekä hankkeiden loppu- ja väli-raportteja. Jokaisesta hankkeesta kerrotaan taustatietoja (toimialue, yhteistyötahot, tavoitteet), kuvataan toimintaa vuonna 2012 ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmista ja tehdään yhteenvetoa hankkeessa kehitetyistä toimintatavoista ja niiden yleistettävyydestä muualle Suomeen. Kunkin hankkeen kuvauksen yhteydessä on viitteitä, joiden avulla löytyy lisätietoa. Verkostohankkeiden luonnonhoitotoimenpiteet painoutuivat talousmetsiin. Jonkin verran toteutettiin myös vesistöihin liittyviä ennallistamishankkeita. Suojelualueilla toimenpiteitä on tehty muun muassa lehdoissa. Monessa hankkeessa ympäristötukikohteet on kohdistettu olemassa olevien suojelualueiden tai ympäristötukikohteiden läheisyyteen. Myös sopimusten avulla on luotu tilojen rajoja ylittäviä kokonaisuuksia. Hankkeiden puitteissa metsänomistajille on maksettu luonnonsuojelulain mukaisia määräaikaista korvauksia ja Kemera-lain mukaista ympäristötukea sekä korvauksia pysyvien yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja alueiden myynnistä valtiolle. Paikallisilta yrittäjiltä on ostettu etupäässä lyhytkestoisia urakoita. Tietoa luontoon perustuvista elinkeinomahdollisuuksista on välitetty tiedotustilaisuuksissa, maastoreikeilyillä ja lehtiartikkeleilla. Kahdessa hankkeessa syntyi luonnonhoitotoimenpiteiden yhteydessä myyntikelpoista puutavaraa. Lisäksi hoitotoimien yhteydessä korjattua puuta on käytetty polttopuuna. Lähes kaikki hankkeet ovat järjestäneet tapahtumia ja retkeilyjä sidosryhmilleen. Metsänomistajille on lähetetty tiedotuskirjeitä ja heihin on otettu yhteyttä puhelimitse ja sähköpostilla. Metsänomistajat ovat myös itse ottaneet yhteyttä hanketoimijoihin sekä METSO-kohteisiin että talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteiden yhteydessä myyntikelpoista puutavaraa. Lisäksi hoitotoimien yhteydessä korjattua puuta on käytetty polttopuuna. Kaikki hankkeet ovat tuottaneet uusia toimintamalleja tai aihioita niiden kehittämiseksi. Hankkeisiin liittyvän viestinnän tehostaminen helpottaisi verkoston tulosten soveltamista, hankkeiden seuranta ja uusien kehittämissideoiden syntymistä.			
Asiasanat METSO-ohjelma, metsät, monimuotoisuus, yhteistoimintaverkostohankkeet, seuranta, viestintä			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp270.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Marjatta Hytönen, Metsäntutkimuslaitos, PL 18, 01301 Vantaa. Sähköposti marjatta.hytonen@metla.fi			
Muita tietoja Taitto: Anne Siika/Metla ja Irene Murtovaara/Metla			

Sisällys

1 Taustaa	5
2 Aineisto ja menetelmät	7
3 Loppuneet hankkeet	8
3.1 Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto	8
3.2 Samarbete i Storskogen (Yhteistyö Sipoonkorvessa)	12
3.3 Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun	15
3.4 Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu	18
3.5 Luonnonhoitoa liekillä	20
4 Meneillään olevat hankkeet	22
4.1 Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi	22
4.2 Riistaa reunoilta – METSO-yhteistoimintaverkostohanke	25
5 Alkuvaiheessa olevat hankkeet	29
5.1 Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta	29
5.2 Talous-METSO: Eirakenteinen metsänkasvatus METSO-kohteiden tukena kunnissa	32
5.3 Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko	34
5.4 Palojatkumo yksityismetsiin	36
5.5 Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella	37
6 Yhteenvetoa hankkeiden tuloksista	40
6.1 Ekologinen ulottuvuus	40
6.2 Taloudellinen ulottuvuus	41
6.3 Sosiaalinen ulottuvuus.....	42
6.4 Toimintamallit ja niiden yleistettävyyys muualle	43
7 Yhteenvetoa seurannasta ja kehittämishaasteita	46
Viitteet	47
Liite 1 METSO-ohjelman toimenpiteet.....	50
Liite 2 Yhteistoimintaverkostot 2003–2015.....	51
Liite 3 Metlan yhteistoimintaverkostohankkeita käsitteleviä seuranta-, arviointi- ja tutkimusjulkaisuja	53
Liite 4 Kyselylomake	54

1 Taustaa

Yhteistoimintaverkostot osana METSO-ohjelmaa

Vuonna 1999 julkaistuun ensimmäiseen kansalliseen metsäohjelmaan sisältyi päätös perustaa laajapohjainen työryhmä laatimaan Etelä-Suomen metsille suojeluohjelma. Työryhmä ideoi ”*Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkosto –kokeiluhankkeen*”, joka sisällytettiin valtioneuvoston syksyllä 2002 työryhmän ehdotuksen pohjalta tekemään periaatepäätökseen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi vuosiksi 2002–2007 (Etelä-Suomen, Oulun... 2002, Valtioneuvoston periaatepäätös... 2002).

Kokeiluluonteisen ensimmäisen ohjelman perusteella valtioneuvosto teki ympäristöministeriön esityksen pohjalta uuden periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaksi 2008–2016. ”*Yhteistoimintaverkostot*” ovat mukana myös tässä periaatepäätöksessä yhtenä sen 14:sta toimenpiteestä, joiden tavoitteena on ”*pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2020 mennessä*” (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008, Liite 1).

Metso-ohjelman kokeiluvaiheen aikana toteutettiin viisi yhteistoimintaverkostohanketta. Vuosina 2009–2010 aloitettiin seitsemän hanketta; näistä Suomen luonnonsuojeluliiton ”*Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana*” päättyi vuonna 2011, muiden päättymisvuosi on 2012. Vuosina 2011–2012 aloitettiin kuusi uutta hanketta, jotka päättyvät vuoteen 2015 mennessä (Liite 2.)

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö rahoittavat verkostohankkeita yhdessä. Vuodesta 2009 lähtien verkostojen saama valtion rahoitus on ollut 49 000–99 000 euroa/hanke (Syrjänen ym. 2013). Hankkeet kestävät 2–4 vuotta.

Vuonna 2011 voimaan tulleen hallitusohjelman mukaan METSO-ohjelmaa jatketaan vuoteen 2020 (Pääministeri Jyrki... 2011). Ohjelman toteuttaja- ja sidosryhmätahoista koostuva seurantaryhmä ryhtyi vuonna 2012 valmistelemaan periaatepäätöksen päivitystä, jossa täsmennetään ja ajantasaistetaan ohjelman tavoitteita ja keinoja (Kansallinen metsäohjelma... 2012, 15). Periaatepäätösehdotuksen mukaan verkostohankkeiden rahoittamista ja kehittämistä tulee jatkaa ja niissä kehitettyjen toimintamallien käyttöönottoa tulee edistää (Syrjänen ym. 2013).

Yhteistoimintaverkostohankkeiden tarkoitus

Yhteistoimintaverkostot ovat kokeilu- ja kehityshankkeita, joissa etsitään laajasti käyttöönotettavia, taloudellisesti kestäviä ja sosiaalisesti hyväksyttäviä keinoja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Verkostohankkeiden yleisenä tavoitteena on edistää metsänomistajien yhteistyötä ja tuottaa toimintamalleja, joiden avulla metsien suojelu, hoito ja muu käyttö voidaan sovittaa yhteen (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008).

Verkostohankkeiden tavoitteita on täsmennetty ja tarkennettu rahoitusten hakemista koskevien ilmoitusten yhteydessä. Vuonna 2009 rahoitettavaksi toivottiin ensisijaisesti ”*sellaisia ratkaisuja, joilla voi yhtä aikaa turvata metsien monimuotoisuutta ja samalla mahdollisuuksien mukaan edistää maaseudun elinvoimaisuutta*” (Vapaaehtoiset verkostot... 2008). Vuoden 2011 rahoitus-

hakutiedotteessa korostetaan aikaisempaa täsmällisemmin yhteiskunnallisia tavoitteita; rahoitettavaksi etsittiin *”erityisesti uusia ratkaisuja ja yhteistyömuotoja luovia hankkeita, jotka sekä turvaavat metsien monimuotoisuutta että edistävät elinkeinotoimintaa, työllisyyttä tai metsien virkistyskäyttöä”* (Haku METSO-ohjelman... 2011).

Tarvetta edistää verkostohankkeiden taloudellista ja sosiaalista vaikuttavuutta on korostettu viime vuosina useissa yhteyksissä (esim. Tilannekatsaus 2011, METSO-ohjelman väliarvio 2012, Koskela 2013). Myös metsänomistajien, viranomaisten ja muiden maaseututoimijoiden yhteistyön tehostamisen tarve on tuotu esiin muun muassa verkostohankkeiden arviointi- ja seurantaraportteissa (esim. METSO-ohjelman väliarvio 2012, Rantala ym. 2012). Tekeillä olevan valtioneuvoston METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen luonnoksessa verkostohankkeiden tulevaisuuden toimintaa linjataan seuraavasti: *”Ministeriöt luovat yhteistyössä verkostotoimijoiden kanssa edellytyksiä uusille sektorirajat ylittävälle toimintamalleille, edistävät uusien rahoitusmuotojen etsimistä ja innovaatioiden syntymistä sekä uusien, onnistuneiden toimintamallien pysyvää käyttöönnottoa”* (Syrjänen ym. 2013).

Yhteistoimintaverkostohankkeiden seuranta

Tutkijat laativat yhteistoimintaverkostohankkeista seuranta- ja arviointiraportteja jo METSO-ohjelman kokeilukaudella (esim. Primmer & Keinonen 2006, Syrjänen ym. 2007). Metla on seurannut ja tutkinut yhteistoimintaverkostohankkeita haastattelu- ja kyselytutkimusten avulla vuodesta 2009 lähtien (mm. Rantala ym. 2012, Liite 3). Yhteenvetotietoa seurannasta ja tutkimukseen perustuvia päätelmiä sisältyy myös Metlan METSO-tutkimuksen synteisiraporttiin (Koskela 2013).

Verkostot raportoivat vuosittain rahoittajille myös itse. Meneillään olevat hankkeet laativat väli- ja loppuraportit ja päätyneet hankkeet loppuraportit maa- ja metsätalousministeriön ohjeiden mukaan (Yhteistoimintaverkostohankkeiden väli- ja loppuraportointia... 2011). Osa hankkeiden väli- ja loppuraportteista on julkaistu maa- ja metsätalousministeriön sivuilla ja osa löytyy hankkeiden omilta sivuilta. Niiden pohjalta on laadittu yhteenvetoraportit (Sirkiä 2012, 2013).

Verkostohankkeiden toimintaa seurataan kaikkia 14 METSO-ohjelman toimenpidettä koskevan seurannan yhteydessä. Vuodesta 2010 lähtien on julkaistu kaikkia toimenpiteitä koskevat vuotuiset tilannekatsaukset (Etelä-Suomen metsien ... tilannekatsaus 2010, 2011, Syrjänen ym. 2013). Koko ohjelma on väliarvioitu kaksi kertaa (Metso-ohjelman väliarvio 2010, 2012). Tilannekatsaukset ja väliarviointit löytyvät METSO-ohjelman kotisivuilta Metsonpolku.fi:stä.

Seurannan tarkoituksena on koota tietoa verkostohankkeiden toiminnasta ja esittää ideoita verkostotoimintamallien kehittämiseksi (Sirkiä 2013). Seurannan tehtävänä on myös tukea verkostojen toimintaa edistämällä vuorovaikutusta hanketoimijoiden, viranomaisten ja tutkijoiden kesken sekä välittää tietoa, ideoita ja toimintamalleja myös muille toimijoille (Hytönen & Rantala 2013).

Tässä seurantaraportissa tarkastelun kohteena on vuosina 2009, 2010 ja 2012 aloitettujen verkostohankkeiden toiminta vuonna 2012. Selvityksessä kuvataan verkostojen toimintaa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmista sekä verkostoissa kehitettyjä toimintamalleja ja niihin liittyviä kehitysnäkymiä. Lopuksi hahmotellaan hankkeiden toimintaan ja seurantaan sekä viestintään liittyviä kehittämishaasteita.

2 Aineisto ja menetelmät

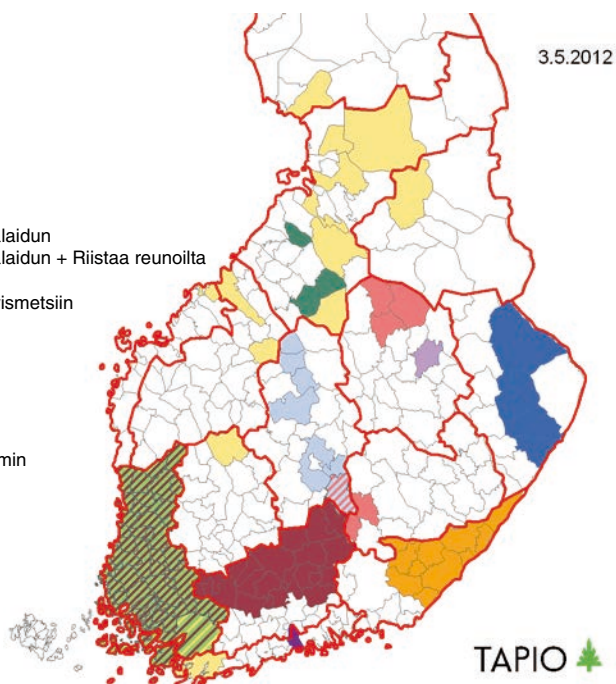
Seuranta toteutettiin sähköpostitse lähettämällä verkostohankkeille joulukuussa 2012 webropol-kyselylomake (Liite 4). Kaikki vuonna 2012 toiminnassa olleet verkostot vastasivat kyselyyn helmikuun 2013 loppuun mennessä. Viisi verkostohankkeista loppui vuonna 2012, kaksi oli puolivälissä ja viisi alkuvaiheessa. (kuva 1).

METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostohankkeet

Yhteistoimintaverkostohankkeet

- Tahkolta Kinahmin lehtoihin
- Luonnonhoitoa liekillä
- Ilmastonmuutos metsässä – Rupilisko huippumalliksi
- Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu + Metsälaidun
- Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu + Metsälaidun + Riistaa reunoilta
- Männikkömetsät ja rantojen raidat
- Männikkömetsät ja rantojen raidat + Palojatkumo yksityismetsiin
- Samarbete i Storskogen
- Riistaa reunoilta
- Palojatkumo yksityismetsiin
- Kun toimeen tartutaan
- Talous-METSO

Koulumetsät arvoonsa-hankkeen alue määritellään myöhemmin

Kuva 1 Hankkeiden sijainti kartalla (Lähde: Metsonpolku.fi, 15.4.2013).

Vuotta 2012 koskeva seurantakysely on jäsennetty edellisvuoden tapaan kestävän metsätalouden ulottuvuuksien mukaan (taulukko 1). Kaikkia ulottuvuuksia koskien on vähennetty numeerisia kysymyksiä ja annettu lisää tilaa vapaamuotoisille vastauksille. Ekologisilla kysymyksillä selvitetään aikaisempaa tarkemmin sekä talousmetsissä että suojelualueilla tehtävien toimenpiteiden tavoitteita, keinoja ja vaikutuksia. Myös elinkeinotoimintaa koskevia kysymyksiä on monipuolistettu. Sosiaaliseen kestävyteen liittyen kartoitetaan edellisvuotta enemmän metsänomistajien ja maaseututoimijoiden välistä yhteistoimintaa. Kyselyn loppuun on lisätty hankkeissa kehitettyjä toimintamalleja ja niiden soveltamista koskevia kysymyksiä.

Hankkeet on ryhmitelty luvuissa 3–5 kolmeen ryhmään: loppuneisiin, puolivälissä oleviin ja alkuvaiheessa oleviin. Jokaisesta hankkeesta kerrotaan taustatietoja (toimialue, yhteistyötahot, tavoitteet), kuvataan toimintaa vuonna 2012 kestävyuden ulottuvuuksien mukaan ja tehdään yhteenvetoa hankkeessa kehitetyistä toimintatavoista ja niiden yleistettävyydestä muualle Suomeen.

Hankkeiden taustatietojen kuvauksessa aineistona on käytetty hankesuunnitelmia sekä hankkeiden loppu- ja väliraportteja. Julkaisemattomat hankesuunnitelmat ja väli- ja loppuraportit on saatu aineistoksi maa- ja metsätalousministeriöstä ja ympäristöministeriöstä. Hankkeiden vuoden 2012 toiminnan kuvaus perustuu ainoastaan seurantakyselyn tuloksiin. Toimintamalleja koskevat alaluvut perustuvat sekä hankkeiden kyselyvastauksiin että väli- ja loppuraportteihin.

Taulukko 1 Kyselyssä käytetyt suuntaa-antavat kestävyiden ulottuvuuksien määrittelyt, jotka perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016 (2008).

Ekologinen ulottuvuus	"Metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta parhaat edellytykset yhteistoimintaverkostoille ovat nykyisten suojelualueiden ja muiden tärkeiden lajisto- tai elinympäristökeskittymien läheisyydessä. Verkostojen ekologinen päätavoite on laajojen ja kytkeytyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden synnyttäminen. Tällaiset alueet ovat tärkeitä esimerkiksi alueellisen palojatkumon ja lahoppuun jatkumon ylläpitämiseksi."
Taloudellinen ulottuvuus	"Yhteistoimintaverkostojen tavoitteena on, että metsänomistajat kehittävät aktiivisesti toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuutta ja sen hyödyntämiseen liittyvää elinkeinotoimintaa... Yhteistoimintaverkostoihin liittyvät innovatiiviset ratkaisut luovat hyvät mahdollisuudet hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä uusien toimintojen käynnistämässä ja ylläpitämässä Euroopan unionin rahoitusta."
Sosiaalinen ulottuvuus	"Metsänomistajien yhteistyöhön perustuvissa yhteistoimintaverkostoissa metsien suojele, hoito ja muu käyttö sovitetaan yhteen... Yhteistoimintaverkosto voi olla myös osa kylätoimintaa... Yhteistoimintaverkosto voi samalla edistää metsien monimuotoisuuteen liittyvää yritystoimintaa ja virkistyskäyttöä. Yksityismetsien lisäksi myös kaikilla muilla alueella metsää omistavilla on mahdollisuus osallistua yhteistoimintaverkostoon."

Osa vuotta 2012 koskevan toiminnan kuvauksista sisältää vastaajien omaa tekstiä kyselylomakkeista; pisimmät suorat lainaukset on kursivoitu. Vastauksia on myös muokattu esimerkiksi toiston vähentämiseksi ja vastusten sisältöjä on ryhmitelty uusiksi esimerkiksi siirtämällä osallistumis-ta koskevia havaintoja ekologisen kestävyiden yhteydestä sosiaalisen kestävyiden kuvaukseen.

Raportin kirjallisuuslähteet on ryhmitelty kolmeen ryhmään: 1) Kunkin hankkeen kuvauksen yhteydessä on viitteitä, joiden avulla on mahdollista löytää lisätietoa, 2) Viitteet-luettelossa mainitaan kaikki ne julkaisut, joihin on viitattu tekstin kappaleissa ja 3) liitteeseen 3 on koottu Metlan yhteistoimintaverkostoja käsitteleviä seuranta-, arviointi- ja tutkimusjulkaisuja.

3 Loppuneet hankkeet

3.1 Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Suomen metsäkeskuksen Keski-Suomen alueyksikkö. Hanke kohdisti toimintansa kahdelle alueelle, jotka on merkitty maakuntakaavassa matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueiksi. Pohjoinen alue kattoi Kivijärven rantakunnat, jotka yhdistävät Pyhä-Häkin ja Salamajärven kansallispuistot. Etelässä toimialueena oli Pohjois-Päijänteen itäpuoli, johon kuuluu muun muassa Leivonmäen kansallispuisto. (Männikkömetsät ja... Loppuraportti 2013.) (kuva 1).

Metsäkeskuksen yhteistyötahot loppuraportin mukaan:

- Keski-Suomen ELY-keskus
- Metsähallitus, luontopalvelut ja metsätalous

- UPM
- Päijänteen ja Keski-Suomen metsänhoitoyhdistykset
- Metsänomistajaliitto
- Paikalliset matkailuyrittäjät
- Paikalliset asukkaat ja kyläseurat
- Metsänomistajat
- Luonto-Liitto ja Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri
- Metsä Group
- Keski-Suomen museo
- Helsingin yliopisto ja Etelä-Savon metsäkeskus (Zonation ohjelman kehitystyö)
- Jyväskylän yliopisto
- Tampereen yliopisto.

Hankkeen tavoitteena oli parantaa olemassa olevien suojelualueiden kytkeytyvyyttä kohdistamalla METSO-ohjelman mukaisia luonnonhoitotoimenpiteitä niin, että suojelualueet ja niiden välissä olevat talousmetsien pienialaiset ja monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet muodostavat yhtenäisiä kokonaisuuksia. Hankkeen tavoitteena oli myös vahvistaa metsäalan toimijoiden monimuotoisuuteen liittyvää osaamista sekä edistää alueiden luontomatkaa. (Männikkömetsät ja... Loppuraportti 2013.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeessa suunniteltiin talousmetsiin luonnonhoitotoimenpiteitä 600 hehtaarille ja toteutettiin niitä 32,3 hehtaarilla. Talousmetsissä kunnostettiin lehtoja ja lisättiin lahoppua. Uudistusalueilla lisättiin säästöpuiden määrää ja monimuotoisia rakennepiirteitä. Lehdoissa, joihin on istutettu kuusta, poistettiin kuusia ja annettiin tilaa lehmuksille ja lehtokasvillisuudelle. Talousmetsien uudistusalueilla Päijänteen saarissa panostettiin ennen kaikkea haapa-säästöpuiden lisäykseen. Säästöpuiden määrä on verkostoalueen saaristo-osassa 22 m³/ha.

Hankkeen Kemera-ympäristötukikohteet on kohdistettu olemassa olevien suojelualueiden tai ympäristötukikohteiden läheisyyteen. Näin on pyritty saamaan aikaan kytkeytyneitä kokonaisuuksia. Hankkeen loppuvaiheessa hyödynnettiin Zonation ohjelmaa. Ympäristötukikohteiden pinta-ala on verkostoalueella suurempi kuin keskimäärin Keski-Suomessa; verkostoalueella 5,2 ha ja Keski-Suomessa 3,5 ha. Hankkeessa on tullut erityisen runsaasti lehtoja ympäristötukisopimusten piiriin.

Hankkeessa määriteltiin luontotyytit, joihin pyrittiin erityisesti panostamaan. ELY-keskuksen toimesta suojeltiin runsaasti vanhoja runsaslahoppuustoisia kangasmetsiä ja puustoisia soita. Metsäkeskus on panostanut pienvesien lähimetsiin, puustoihin soihin ja lehtoihin. Luonnonhoitokohteita on löytynyt varsinkin eteläiseltä kohdealueelta. Eteläisellä alueella on luotu myös laajempia kokonaisuuksia.

Taloudellinen ulottuvuus

Metsänomistajille maksettiin luonnonsuojelulain mukaisesta määräaikaisesta rauhoituksesta 17 000 euroa, Kemeran ympäristötukisopimuksista 172 200 euroa, pysyvien yksityisten suojelu-

alueiden perustamisesta 980 800 euroa ja alueiden myynnistä valtiolle suojelualueeksi 990 280 euroa. Luonnonhoitohankkeisiin ja muihin talousmetsien luonnonhoitotoimiin käytettiin Kembra-rahautusta 63 100 euroa.

Paikallisilta yrittäjiltä ostettiin palveluja 5 500 eurolla. Hankkeen kautta työtä sai 7 maatilayrittäjää, 4 metsäkoneurakoitsijaa, 2 metsäpalveluyrittäjää ja 2 maaseutumatkailuyrittäjää.

Metsäkeskus, ELY-keskus ja metsänhoitoyhdistys edistivät luontomatkailua yhdessä. Maaseutumatkailuyrittäjät saivat tietoa alueidensa ja lähialueiden luontokohteista ja kasveista. Hankkeessa sovittiin pelisääntöjä tilanteisiin, joissa matkailuyrittäjät käyttävät naapurialueitaan yritystoiminnassa. Myös metsänomistajille kerrottiin luontokohteista ja niihin liittyvistä elinkeinomahdollisuuksista. Metsäpalveluyrittäjille kerrottiin uudenlaisista hakkuutavoista luontokohteissa. Lisäksi hyödynnettiin yrittäjien koulutustiloja.

Luonnonhoitotöiden toteutuksen kautta kertyi puutavaraa 350 m³, jonka myyntiarvo on 7 000 euroa. Hoitotöiden yhteydessä korjattua puuta sahattiin laudaksi ja käytettiin polttopuuna.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin osallistui 41 henkilöä. Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 101 metsänomistajaa ja 94 luonnonvara-alan ammattilaista.

Retkeilyillä on käyty hyviä keskusteluja. Sekä matkailuyrittäjien että maanomistajien kanssa on syntynyt vuorovaikutusta. *”Verkosto oli kuitenkin sen verran harva, että verkostoon liittyneet tapaavat yleensä vain koulutustilaisuuksissa tai retkeilyillä.”* Myös paikallista mediaa tavoitettiin luonnonhoito- ja luontomatkailutapahtumissa.

METSO-ohjelmaan liittyviä yhteydenottoja tuli verkoston alueelta runsaasti metsäkeskukseen. Metsänomistajat suhtautuivat myös metsäkeskuksen yhteydenottoihin positiivisesti. *”Maanomistajat arvostavat METSO:n vapaaehtoisuutta. Vapaaehtoisuus lisää uskallusta tuoda omia kohteita esille.”*

Hankkeen johdosta suojelluista kohteista 16 sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen. Tavoitteena on, että luontomatkailuyrittäjien kautta alueiden virkistyskäyttömahdollisuudet paranevat.

Muinaismuistoja on otettu mukaan ympäristötukisopimukseen, jos niitä on ollut lähellä. ELY-keskuksen ja metsäkeskuksen Päijänteen saariin järjestämällä METSO-retkeilyllä kerrottiin saariston muinaismuisto- ja kulttuuri-inventoinneista.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Keski-Suomen ELY-keskus: Uhanalaiset lajit ja luontotyypit, luonnonsuojelulain mukaiset määräaikaikat ja pysyvät sopimukset, metsällinen kulttuuriperintö, lajistoinventoinnit, METSO-ohjelman markkinointi, ympäristökasvatus. Yhteistyötä tehtiin koulutusten, retkeilyjen, tiedottamisen, lajistoinventoinnin ja METSO markkinoinnin muodossa.
- Metsähallitus, luontopalvelut ja metsätalous: Metsähallituksen METSO-toiminta. Ohjausryhmässä ja Zonationin kehittämisessä yhteistyötä.

- UPM: Tieto yhtiön omien metsien monimuotoisuusarvoista, metsätaloustoimenpiteiden ja luonnonhoidon suunnittelu ja toteutus ja metsällinen kulttuuriperintö yhtiön omilla mailla. Yhteistyötä lajistoinventoinneissa, ohjausryhmässä ja luontomatkailuyrittäjien mahdollisuuksissa käyttää UPMn alueita liiketoiminnassaan.
- Päijänteen ja Keski-Suomen metsänhoitoyhdistykset: Paikallistuntemus, yhteydet metsänomistajiin, METSO-ohjelman markkinointi. Yhteistyön rooli korostui koulutuksen, maanomistajien aktivoimisen, tilakäyntien ja ohjausryhmätoiminnan muodossa.
- Metsänomistajaliitto Järvi-Suomi: Yhteydet metsänomistajiin, METSO tiedottaminen. Yhteistyö korostui koulutusyhteistyössä ja ohjausryhmätyöskentelyssä.
- Paikalliset matkailuyrittäjät: Virkistysarvojen ja sosiokulttuuristen arvojen esiintuominen. Riikka Borgin työpajat, retkeilyt, koulutus ja yhteistyö firmojen maiden käytössä nousi esiin hanketoiminnassa.
- Paikalliset asukkaat, kyläseurat: Virkistysarvojen ja paikalliskulttuurin esiintuominen. Tämä yhteistyö oli vähäisempää, mutta tuli esille retkeilyillä.
- Metsänomistajat: Kohteiden tarjoaminen. Yhteistyö oli vilkasta tilakäyntien ja retkeilyjen muodossa sekä sopimusten laadinnan muodossa. Maanomistajat aktivoituvat helposti, mikäli heihin otetaan yhteyttä ja vastaanotto on ollut positiivista. Kohteita tulisi paljon, jos olisi rahaa.
- Luontojärjestöt (Luonto-Liitto, SLL Keski-Suomen piiri): Toteutettujen maastokartoitusten tulokset kaikkien metsänomistajien mailla, havainnot lajistosta ja metsien rakennepiirteistä. Ohjausryhmätoiminta, kohteiden esittäminen hankkeelle ja Kuukkeli-verkoston kokemusten hyödyntäminen nousi esiin yhteistyössä. Käytännön rooli korostui mm. pöllön pönttöjen vienti maastoon.
- Metsä Group: Tuli mukaan hankkeen loppuvaiheessa, jolloin vietiin pöllön pönttöjä maastoon.
- Keski-Suomen museo: arkeologinen ja rakennettu kulttuuriperintö. Tätä yhteistyötä oli vain Maakunnallisen kulttuuriyhteistyöryhmän kautta, kun hanketta esiteltiin.
- Tutkimushanke/Riikka Borg, Tampereen yliopisto: Verkoston sosiaalisten vaikutusten arviointi, toiminnan ideointi ja ongelmanratkaisu dialogisissa työpajoissa. Työpajat aktivoivat matkailuyrittäjiä.
- Helsingin yliopisto ja Etelä-Savon metsäkeskus: Zonation-ohjelman kehitystyö. Yhteistyö oli tiivistä. Zonationin kehittämistyö vaati niin paljon aikaa, että Zonation oli käytössä varsinaisesti vasta syksyllä 2012.
- Jyväskylän yliopisto: Tutkimusyhteistyö – suojelun kustannustehokkuus maisematasolla. Yliopiston tutkimustuloksia hyödynnettiin hankkeessa miettimällä ekologisia vaikutuksia. Oltiin tutkimushankkeen ohjausryhmässä jäsenenä.

Toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan saaret ovat hyviä kohteita edistää monimuotoisuutta ja kytkeytyvyyttä kaikkialla Suomessa. Myös yhteistyö lintuharrastajien kanssa on METSO-rahoituksesta riippumaton toimintamalli, jota voidaan soveltaa muuallekin. Lisäksi hanke suosittelee Zonation-analyysin laajempaa käyttöönottoa.

Hankkeen loppuraportissa perustellaan saarten soveltuvuutta luonnonhoitokohteiksi seuraavasti: *”Saaret ovat eristäytyneitä saarekkeitä. Osalla saaria ei ole tehty lainkaan hakkuita ja hakkuut ovat usein olleet vähäisempiä kuin mantereella. Saarista puunkorjuu on vaikeaa ja kallista. Tämän vuoksi maanomistajat usein näkevät suojelun taloudellisestikin kannattavaksi vaihtoehdoksi.*

Saarissa on paljon rantametsiä ja muita luontoarvoja, joten niihin kannattaa kiinnittää huomiota.” (Männikkömetsät ja... Loppuraportti 2013.)

Hankkeen kyselyvastauksessa ehdotetaan, että yhteistoimintaverkostohankkeen loppumisen jälkeen kannattaisi antaa jatkorahoitusta aikaisempaa rahoitusta pienemmällä summalla, jotta hanke voisi hoitaa kesken jääneitä asioita loppuun. Loppuraportin mukaan hankkeessa ei ehditty jalostaa METSO-kohteita matkailuyrittäjiä palveleviksi. METSO-kohteiden matkailukäyttöinnovaatio jäi vision tasolle. Sen kehittäminen soveltuisi jatkohankkeeksi, jonka puitteissa kohteista tiedotettaisiin maanomistajien suostumuksella sellaisille toimijoille, jotka voivat hyödyntää niitä toiminnassaan. Innovaatio tarjoaisi mahdollisuuksia myös maisemanvuokraukselle.

Lisätietoa

Männikkömetsät ja rantojen raidat. 2012. Suomen metsäkeskus, hanke-esittely. Saatavissa: <http://www.metsakeskus.fi/mannikkometsat-ja-rantojen-raidat>. (Viitattu 25.3.2013).

Männikkömetsät ja rantojen raidat. 2013. Metsopolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/mannikkometsat_rantojenraidat.php. (Viitattu 15.3.2013).

Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto. Loppuraportti. 2013 Metsäkeskus Keski-Suomi, Jyväskylä. 15 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=b6ef6258-2fd5-4c85-a379-0ad6e55fd413&groupId=10156. (Viitattu 14.3.2013).

Päijänteen rannoille ympäristötukikohteita ja suojelalueiden ketjuja. 2013. Metsopolku.fi, Uutinen 28.3.2013. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/fi/index.php?we_objectID=322. (Viitattu 8.4.2013).

Pöllöille pönttöjä. 2013. Suomen metsäkeskus, Uutiset 12.4.2013. Saatavissa: <http://www.metsakeskus.fi/uutiset>. (Viitattu 15.4.2013).

3.2 Samarbete i Storskogen (Yhteistyö Sipoonkorvessa)

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Suomen metsäkeskuksen Rannikon alueyksikkö. Hankkeen kohteena oli 7 000 hehtaarin alue Sipoonkorvessa Sipoon, Vantaan ja Helsingin mailla. Alueella toimii valtion ja kuntien lisäksi noin 150 yksityistä, yli 4 hehtaaria maata omistavaa maanomistajaa. Alueella sijaitsee neljä kylää: Hindsby, Immersby, Östersundom/Itäsalmi ja Sottungsby/Sotunki. (Samarbete i... Päättynyt 2013.) (kuva 1).

Metsäkeskuksen yhteistyötahot hankkeen johtoryhmässä loppuraportin mukaan:

- Yksityiset metsänomistajat
- Metsähallitus
- Metsänhoitoyhdistys Eteläinen metsäreviiri (Södra skogsrevir rf).

Hankkeen tavoitteena oli kehittää Sipoonkorvesta yhteistoiminnan mallialue, jossa harjoitetaan metsä- ja maataloutta luonnonhoidon ja -suojelun rinnalla ja jossa eri metsänomistajaryhmät toimivat yhdessä. Sipoonkorven kansallispuiston perustamisesta johtuen vuonna 2011 hankkeen uusiksi tavoitteiksi määriteltiin METSO-ohjelman edistäminen ja yksityismetsätalouden edunvalvonta. Hankkeen tavoitteena oli myös maanvaihtojen käynnistäminen. (Samarbete i... Päättynyt 2013.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Lähtökohtana verkoston toiminnalle oli alueen erityisyys. Luonto Sipoonkorvessa on hyvin vaihtelevaa, on suuria kallioalueita, järviä, turvemaita ja lehtoja. Sipoonkorvessa on vuosisatojen ajan harjoitettu aktiivista metsätaloutta ja hyödynnetty metsää monin eri tavoin, esimerkiksi laitumina. Kaikkia näitä seikkoja huomioitiin yhteistoimintaverkoston työssä.

Hankkeessa suunniteltiin talousmetsiin luonnonhoitotoimenpiteitä 225 hehtaarille ja toteutettiin niitä 45 hehtaarilla. Hankkeen aikana perustetut ympäristötukialueet täydentävät valtion ja yksityisten omistamien suojelualueiden monimuotoisuutta. Useat ympäristötukialueet rajautuvat suojelualueisiin. Suojelualueilla Metsähallitus on toteuttanut luonnonhoitotoimenpiteitä omien suunnitelmiensa mukaisesti.

Alueen metsänomistajat ovat saaneet tietoa METSO-sopimuksista. Kiinnostuneet metsänomistajat ovat ottaneet yhteyttä joko metsänhoitoyhdistykseen tai metsäkeskukseen. Metsänomistajat ovat tarjonneet alueita sekä luonnonsuojeluun että luonnonhoitoon. Epävarmuus alueen tulevaisuuden käyttötavoista on kuitenkin vaikuttanut metsänomistajien toimintaan.

Kolme metsänomistajaa on osoittanut kiinnostusta toteuttaa luonnonhoitotöitä laiduntamalla metsässä, mutta hallinnollisten epäselvyyksien takia valtio ei ole voinut rahoittaa suunnittelua. Metsäkeskuksen luonnonhoidon neuvoja on suositellut luonnonhoitopuiden polttoa (bränning av naturvårdsträd). Myös metsälaitumia voitaisiin kulottaa; tämä täydentäisi kulotuksia valtion mailla ja lisäisi kulotetun puun jatkumoa.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeen ensisijaisena tavoitteena oli turvata yksityismetsätalouden toimintaedellytykset. Yhteistoimintaverkostolla ei ollut yritystoimintaan liittyviä tavoitteita. Hankkeen kautta työtä sai kuitenkin kaksi maatilayrittäjää. Kemeran ympäristötukisopimuksista maksettiin metsänomistajille 18 100 euroa.

Raivattu puu jätettiin metsään. Käyttöpuu ja energiapuu korjattiin talteen ja myytiin puunostajille tai käytettiin omalla maatilalla.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen järjestämiin yleisötapauksiin osallistui 60 henkilöä. Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 20 metsänomistajaa ja 5 luonnonvara-alan ammattilaista.

Media oli kiinnostunut yhteistoimintaverkoston työstä erityisesti alussa. Paikallisväestö osallistui aktiivisesti Metsähallituksen järjestämille retkeilyille. Kyläyhdistys ja Hindsbyn Martta-yhdistys auttoivat kokousten järjestämisessä.

Yksi hankkeen johdosta suojelluista kohteista sijoittuu suositun virkistyskohteen läheisyyteen. Hanke on vaikuttanut Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman yhteistyöryhmän koostumukseen. Metsähallitus on saanut arvokkaita neuvoja ja paikallistuntemusta verkos-

ton kautta; hanke on muun muassa tuonut esiin metsästäjien näkökulmia. Paikalliset metsään liittyvät tavat ja perinteet (mm. muinaismuistot, erä- ja metsäkulttuurit) on huomioitu metsätaloussuunnitelmissa ja tarkemmin luonnonhoitosuunnitelmissa.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Metsähallitus: Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta.
- Uudenmaan ELY-keskus: METSO-sopimukset.
- Eteläinen metsäreviiri (Södra Skogsreviret): Neuvonta, metsänhoito ja METSO-sopimukset.
- Maa- ja metsätalousministeriö: Seuranta ja raportointi.
- Pellervon Taloustutkimus (PTT) ja Helsingin yliopisto: Tutkimushankkeet.

Aloite yhteistoimintaverkoston perustamiseksi tuli metsänomistajilta, koska he halusivat tuoda esiin vaihtoehdon kansallispuistolle. Yhteistoimintaverkosto on ollut tärkeä informaatiokanava ja puhetorvi Sipoonkorven yksityismetsänomistajille. Yhteistoimintaverkosto järjesti yhteistyötä metsänomistajien, Metsähallituksen, ympäristöministeriön ja Uudenmaan ELY-keskuksen kesken.

Yhteistyö toimi erittäin hyvin yhteistoimintaverkoston sisällä, eikä ristiriitoja ilmennyt. Konfliktilanteita oli Helsingin kaupungin, Senaatti-kiinteistöjen ja ympäristöministeriön kanssa koskien maanvaihtoja. Yhteistoimintaverkosto koki myös ympäristöministeriön ohjauksen ajoittain ristiriitaiseksi kansallispuistoa koskeissa kysymyksissä. Metsähallituksen ennallistamistoimenpiteet suojelualueilla aikaansaiivat kauhistusta sekä yksityisissä metsänomistajissa että muussa paikallisväestössä. Välittäjänä toimiminen konflikteissa aiheutti paljon lisätyötä yhteistoimintaverkostolle. Hankkeen kohtaamat vaikeudet on kuvattu tarkemmin loppuraportissa (Samarbete i Storskogen – Slutrapport... 2013).

Toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan verkostossa kehitetyt uudet muuallakin sovellettavissa olevat toimintatavat ovat tilakohtainen luonnonhoitosuunnitelma ja toimintamalli yhteistyön järjestämiseksi eri organisaatioiden kesken. Vastauksessa kuitenkin todetaan, että nämä uudet toimintatavat eivät todennäköisesti voi toimia ilman METSO-rahoitusta.

Hankkeen innovaatiot on kuvattu tarkemmin loppuraportissa (Samarbete i Storskogen... Slutrapport 2013):

Luonnonhoitosuunnitelma

Metsäkeskuksen luonnonhoidon neuvoja laati kolmelle metsänomistajalle tilakohtaisen luonnonhoitosuunnitelman. Suunnitelmat perustuvat vuonna 2009 laadittuihin metsäsuunnitelmiin. Luonnonhoitosuunnitelmissa sovitetaan yhteen tilojen erityispiirteet ja METSO-ohjelman tarjoamat mahdollisuudet. Suunnitelmien avulla yhteensovitetaan luonnonhoito osaksi arkimetsänhoitoa. Luonnonhoitotoimenpiteenä esimerkiksi säästetään arvokkaita pensaita raivausten yhteydessä. Metsäkeskus on koonnut myös maasto-oppaan helpottamaan ekologisesti arvokkaiden puiden pensaiden tunnistamista. Opas on tarkoitettu julkaistavaksi ruotsiksi ja suomeksi. Luonnonhoitosuunnitelmasta on tehty projektityö Tampereen ammattikorkeakoulussa. (Bäckman 2013.)

Yhteistoimintamalli

Hankkeen toiminta soveltuu lähtökohdaksi sekä metsänomistajien keskinäisen että metsänomistajien ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittämiseksi. Hanke osoitti, että tarvitaan säännöllistä ja avointa yhteydenpitoa metsänomistajien ja viranomaisten kesken. Sipoonkorvessa konkreettisen yhteistyöfoorumin tarjoaa kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisprosessi. Metsänomistajien kannalta keskeisiä asioita ovat esimerkiksi liikenneyhteyksien järjestäminen sekä ulkoilureittien ja puunkuljetusväylien yhteensovittaminen.

Lisätieto

- Nordling, Paulina. 2013. En nationalparks inverkan på privatskogsbruket – Konflikthantering i Sibbo storskog. Pro gradu avhandling. Helsingfors universitet, Institutionen för skogsvetenskaper. 60 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=409b198f-ca10-47f1-b878-8fcc144e16d7&groupId=10156 (Viitattu 31.5.2013).
- Samarbete i Storskogen. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/samarbete_i_storskogen.php (Viitattu 15.3.2013).
- Samarbete i Storskogen – Slutrapport över verksamheten år 2009–2012. 2013. 9 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=b914d5e4-4295-4837-a48c-479c48243db9&groupId=10156. (Viitattu 5.3.2013).
- Samarbete i Storskogen 2009–2012 Päättynyt. 2013. Suomen metsäkeskus, hanke-esittely. Saatavissa: <http://www.metsakeskus.fi/samarbete-i-storskogen>. (Viitattu 5.3.2013).

3.3 Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Suomen metsäkeskuksen Pohjois-Savon alueyksikkö. Pohjois-Savossa sijaitseva Kinahmin lehtoalue alkaa Tahkovuoren eteläpuolelta ja jatkuu kymmenisen kilometriä etelään. Hankkeessa kartoitettiin yhteensä 27 maanomistajan metsää. Kartoitettu pinta-ala on yhteensä 2 500 hehtaaria. (Tahkolta Kinahmin... Loppuraportti 2013.) (kuva 1).

Metsäkeskuksen yhteistyötahot loppuraportin mukaan:

- Pohjois-Savon ELY-keskus
- Metsänhoitoyhdistys Koillis-Savo
- Metsähallituksen luontopalvelut
- Kuopion luonnontieteellinen museo
- Nilsin kaupunki.

Hankkeen päätavoite oli etsiä arvokkaat monimuotoisuuskohteet maastokartoituksen sekä maanomistajilta ja metsäalan toimijoilta saatujen tietojen avulla. Kohteista pyrittiin muodostamaan laajoja, tilojen rajat ylittäviä kokonaisuuksia. Hankkeen muita tavoitteita olivat tiedon lisääminen lehtoista ja metsien monimuotoisuudesta maanomistajien keskuudessa, luontokohteiden retkeilykäytön edistäminen ja työtilaisuuksien luominen seudun yrittäjille luonnonhoitotoissa ja luontomatkoissa. (Tahkolta Kinahmin... Loppuraportti 2013.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeessa suunniteltiin luonnonhoitotoimenpiteitä talousmetsissä 10 hehtaarille. Niitä ei kuitenkaan toteutettu. Hentokiurunkannuksen esiintymäalueella sijaitsevilla suojelualueilla poistettiin erikokoisia kuusia. Kuusten poistamisella on lisätty vallitsevan latvuserroksen aukkoisuutta ja maaperän valoisuutta. Tavoitteena on lehtipuuvaltainen, osin aukkoinen sekametsä, joka on hentokiurunkannuksen menestymisen kannalta hyvä.

Hankkeen aikana tehtiin suojelusopimuksia lähinnä hyvälle lehtokohteille, joita on Pohjois-Savossa vähän. Hankealueella sijaitsee Pohjois-Savon ainoa hentokiurunkannus-esiintymä. Sen rajat kartoitettiin hankkeen aikana. Hentokiurunkannus-alueen metsänomistajille neuvottiin, kuinka huomioida kasvi metsien käytössä. Hentokiurunkannus-alueelle laadittiin myös ympäristötukisopimuksia.

Sopivia monimuotoisuuden turvaamiskohteita löytyi enemmän kuin etukäteen ajateltiin. Suojelusopimuksia ja ympäristötukisopimuksia on tehty aiempien suojelualueiden viereen. Sopimuksilla on saatu aikaiseksi myös tilojen rajoja ylittäviä kokonaisuuksia. Aiempien suojelualueiden läheisyydessä olevien metsien omistajille on annettu henkilökohtaista neuvontaa.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankealueen maanomistajille on maksettu pysyvien yksityisten suojelualueiden perustamisesta 40 000 euroa ja Kemeran ympäristötukea 210 000 euroa. Paikallisilta yrittäjiltä on ostettu palveluja hankkeesta johtuviin toimenpiteisiin 1 500 eurolla ja maaseutumatkailuyrittäjät ovat saaneet tietoa luontokohteiden hyödyntämisestä ohjelmatarjonnassa.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin osallistui 10 henkilöä. Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 60 metsänomistajaa ja 30 luonnonvara-alan ammattilaista.

Hanke on tavoittanut sekä kyläläisiä että lähiseutujen asukkaita. Hankealueen kyläseura on ollut mukana tapahtumien järjestelyissä. Metsäalan ammattilaisia ja luonnonhoitohankkeissa toimivia tahoja eri puolilta maata on käynyt tutustumassa hankkeeseen ja alueeseen. Myös luonnonsuojeluyhdistyksen jäseniä on osallistunut hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin. Paikallislehdet ovat kirjoittaneet hankkeen tapahtumista.

Joidenkin maanomistajien suhtautuminen alueella liikkujiin on muuttunut hieman myönteisemmäksi. Muutama maanomistaja ei kuitenkaan täysin hyväksy ajatusta, että joku matkailuyrittäjä hyötyisi yksityisen maanomistajan maalla olevasta luontokohteesta. 20 hankkeen johdosta suojelluista kohteista sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen.

”Metsänomistajiin on oltu yhteydessä monin tavoin. Hankealueen kaikille maanomistajille on lähetetty tiedotuskirjeet. Maanomistajiin on lisäksi oltu yhteydessä puhelimitse ja sähköpostilla.

Suuri osa metsänomistajista on ollut hanketyöntekijän mukana maastossa. Maanomistajat ovat suhtautuneet erittäin myönteisesti henkilökohtaisiin tapaamisiin.”

*”Henkilökohtainen, ennalta sovittu tapaaminen maanomistajan kanssa on hankkeen aikana ha-
vaittu parhaaksi keinoksi edistää metsien monimuotoisuuden säilymistä ja luonnonsuojelua.
Maastokierros, jossa maanomistajalle kerrotaan tosiasiat ja jonka aikana korostetaan suojelun
vapaaehtoisuutta, antaa hyvän tuloksen. Laaja julkisuus ja ennakkotiedotus voivat saada aikaan
kielteisen ennakkoasenteen, mitä on vaikea myöhemmin muuttaa.”*

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Metsänhoitoyhdistys: Antanut tietoa metsänomistajista ja hyvistä maastokohteista. Osallistu-
nut tiedotukseen.
- Pohjois-Savon ELY-keskus: Antanut asiantuntija-apua ja osallistunut hankkeen koulutustilai-
suuksiin ja tiedotukseen. Laatinut pysyvän suojelun sopimuksia.
- Kuopion luonnontieteellinen museo: Antanut asiantuntija-apua varsinkin Hentokiurunkannus-
esiintymään liittyvissä asioissa.
- Metsähallituksen luontopalvelut: Antanut asiantuntija-apua ja osallistunut maastokartoituk-
seen. Ohjannut luonnonsuojelualueella tehtyjä luonnonhoitotoita.
- Nilsiän kaupunki: Antanut taustatukea ja tietoa matkailuyrittäjistä ja alueen erityispiirteistä.

*”Hankkeen toisena toimintavuonna hankealueella oli vireillä kelkkareitti- ja tuulivoimahankkeet.
Maanomistajat suhtautuivat näihin hankkeisiin hyvin kielteisesti, mikä heijastui jonkin verran
myös verkostohankkeen toimintaedellytyksiin. Maanomistajien varauksellisuus myös verkosto-
hanketta kohtaan lisääntyi.”*

Toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Hanke ei vastannut seurantakyselyn toimintamallia koskeviin kysymyksiin. Loppuraportissa kui-
tenkin todetaan, että hankkeen yhteistoimintamalli on toimiva ja sitä kannattaa hyödyntää vastaa-
vissa neuvontahankkeissa. Hankkeen toimintamallissa Metsäkeskus vastasi hankkeen käytännön
toteutuksesta. Maanomistajat pitivät hyvänä toimintatapaa, joka perustui ensisijaisesti henkilö-
kohtaisiin tapaamisiin ja metsäkäynteihin. Monen maanomistajan kanssa tapaamisia oli useita.
Loppuraportin mukaan *”arvokkaita kohteita ollaan valmiita säilyttämään ja luontoarvoja otta-
maan huomioon, kunhan asioista neuvotellaan henkilökohtaisesti ja sopimukset perustuvat va-
paaehtoisuuteen.”* Kertomalla hankkeesta pääosalle maanomistajista ennen lehtijuttujen julkaise-
mista saavutettiin hyvä keskusteluilmapiiri. (Tahkolta Kinahmin... Loppuraportti 2013.)

Lisätietoa

Kinahmin rinteillä kasvaa ainutlaatuisia lehtimetsää. Metsonpolku.fi, Ajankohtaista 4.1.2013. Saatavissa: [http://
www.metsopolku.fi/fi/ajankohtaista/ajankohtaista_2013.php?we_objectID=282](http://www.metsopolku.fi/fi/ajankohtaista/ajankohtaista_2013.php?we_objectID=282). (Viitattu 14.3.2013).

Tahkolta Kinahmin lehtoihin. 2012. Suomen metsäkeskus, hanke-esittely. Saatavissa: [http://www.metsa-
keskus.fi/tahkolta-kinahmin-lehtoihin](http://www.metsa-
keskus.fi/tahkolta-kinahmin-lehtoihin). (Viitattu 23.3.2013).

Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun. 2013. Metsonpolku.fi,
hankekuvaus. Saatavissa: [http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/tahkolta_ki-
nahmin_lehtoihin.php](http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/tahkolta_ki-
nahmin_lehtoihin.php). (Viitattu 15.3.2013).

Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun: yhteistoimintaverkoston lop-
puraportti. 2013. Suomen metsäkeskus, Pohjois-Savon alueyksikkö, Kuopio. 7 s. Julkaisematon moniste.

3.4 Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Varsinais-Suomen ELY-keskus. Hankkeen suunnittelukohteina Satakunnassa oli Lapinjoen valuma-alue (Lappi, Eurajoki, Luvia ja Rauma) ja Varsinais-Suomessa Uskelanjoen valuma-alue (Somero, Kiikala, Pertteli ja Salo) sekä Tarvasjoen ja Jaatilanjoen valuma-alueet. Hankkeen kartoitusmenetelmää käyttäen METSO-ohjelmaan soveltuvia kohteita valikoitui Lapin, Rauman, Luvian ja Eurajoen alueilta 40, Salon-Uskelanjoen valuma-alueelta 86 sekä Jaatilanjoen ja Tarvasjoen valuma-alueilta 39. Lisäksi Salon-Uskelanjoen valuma-alueelta kartoitettiin 85 potentiaalista kosteikkokohdetta (Metsätalouden luonnonhoidon... 2013). (kuva 1).

ELY-keskuksen yhteistyötahot loppuraportin mukaan:

- Suomen metsäkeskuksen Lounais-Suomen alueyksikkö
- Paikalliset metsänomistajat ja viljelijät
- Kuntien maaseutu- ja ympäristöviranomaiset
- Neuvontajärjestöt
- Paikalliset vesienhoito- ja suojeluyhdistykset
- Kyläyhdistykset
- Metsästys- ja kalataloustahot
- Metsänhoitoyhdistykset
- Luontoharrastajat, -järjestöt ja -yhdistykset
- Alueviranomaiset
- Metsänomistajaliitto
- MTK
- Luonnonsuojelupiiri
- Suomen ympäristökeskus
- Hämeen ammattikorkeakoulu.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää menetelmiä, jonka avulla löydetään valuma-alueella METSO-ohjelman luonnontieteelliset kriteerit täyttävät luonnon monimuotoisuuden ja vesien suojeleminen sekä sellaiset alueet, jonne METSO-rahoitusta ja vesien suojeletoimia tulisi keskittää. Hankkeessa kehitettiin myös kokonaisvaltaisen suunnittelun metodologiaa laajentamalla maatalouden yleissuunnittelun menetelmiä metsäalueille. Lisäksi hankkeessa oli tavoitteena lisätä metsien ja muun maaseutu-ympäristön luonto-, kulttuuri- ja virkistysarvoja ja edistää pienimuotoista maaseudun yrittäjyyttä. (Metsätalouden luonnonhoidon... 2013.)

Toiminta vuonna 2012

Hankkeella ei ollut enää vuonna 2012 suunnittelukohteita. Vuoden 2012 ainut tapahtuma oli yhteistyössä SaloMetso -hankkeen kanssa 24.9.2012 pidetty Metso haltuun -seminaari. Muita yhteistyökumppaneita seminaarin järjestämisessä olivat Salon kaupunki, Suomen metsäkeskus, SYKE, ympäristöministeriö ja paikallinen metsänhoitoyhdistys. Tilaisuuteen osallistui noin 30 henkilöä.

Toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Hanke ei vastannut seurantakyselyn toimintamallia koskeviin kysymyksiin. Alla oleva yhteen-
veto toimintamalleista ja niiden yleistettävyydestä perustuu hankkeen loppuraporttiin (Metsä-
talouden luonnonhoidon... 2013). Hankkeessa kehitettiin kolmea toimintatapaa: 1) maatalouden
yhteistyöverkostojen hyödyntäminen metsäsuunnittelussa, 2) METSO-kohteiden kartoitus met-
sävaratietoja hyödyntämällä ja 3) kosteikkomallinnus.

Loppuraportissa todetaan, että hankkeen tuottamat käytännöt on mahdollista ottaa käyttöön Met-
säkeskuksessa ja ELY-keskuksissa, mutta selkeä rahoituskanava puuttuu kehitettyjen suunnittelu-
käytäntöjen soveltamiselle. Loppuraportissa esitetään, että maa- ja metsätalousministeriön tulisi
jatkoksa suunnata alueellisten toimijoiden käyttöön vuosittaista yleissuunnittelumäärärahaa maa-
talousalueiden yleissuunnittelun tapaan.

Maatalouden yhteistyöverkostojen hyödyntäminen metsäsuunnittelussa

Hankkeessa kehitettyä maa- ja metsätalouden yleissuunnittelun mallia voidaan soveltaa myös
muille alueille. Hankkeen aikana menetelmää sovellettiin useissa kohteissa, joissa on kosteikkoja.
Kohteiden kartoituksissa käytetyt menetelmät ja selvitysten tulokset on kuvattu ELY-keskuksen
raporteissa.

METSO-kohteiden kartoitus metsävaratietoja hyödyntämällä

Hankkeessa kehitettiin menetelmää, jonka avulla jo olemassa olevia tietoja hyödyntämällä voi-
daan kohdistaa suunnittelu valuma-alueilla sinne, mistä löytyy eniten monimuotoisuutta. Mene-
telmässä metsävaratiedosta etsittiin ensin metsäkeskuksen Luotsi-tietojärjestelmän avulla metsä-
lakikohteet, minkä jälkeen aineistosta poimittiin METSO:n ensimmäisen luokan kriteerit täyttävät
kuviot. Metsälakikohteille luotiin 200 metrin puskuri, jonka sisälle jääneistä METSO-kriteerit
täyttävistä kohteista tehtiin kartta maastoinventointien kohdentamista varten. Maastoinventoin-
nin avuksi kartalle lisättiin liito-oravahavainnot, uhanalaiset kasvilajit, luonnonsuojelu- ja Natu-
ra-alueet sekä ELY-keskuksen maastoinventoinneissa löytämät arvokkaat kohteet. Mikäli näiden
tarkastelujen perusteella kohde vaikutti potentiaaliselta METSO-kohteelta käytiin se arvioimassa
maastossa. Maastokäynnin jälkeen potentiaalisten kohteiden maanomistajille lähetettiin karttaraja-
us ja toimenpidesuositus, samalla kysyttiin lupaa kohteen merkitsemiseen kartoille. Metsänomis-
tajien kielteinen suhtautuminen METSO-kohteiden merkitsemiseen kartoille vaikeutti hankkeista
tehtyjen julkaisujen laatimista. Hankkeen yhteydessä teetetyn projektityön mukaan menetelmä
soveltuu vain pienten aluekokonaisuuksien tarkasteluun.

Kosteikkomallinnus

Hankkeessa testattiin metsäalueiden kosteikkopaikkojen kartoittamista Suomen ympäristökes-
kuksen kosteikkomallinnusohjelman avulla. Ohjelman pohjana käytetään korkeusmallia, uoma-
verkostoa ja maankäyttötietoja. Mallin antamia kosteikkoehdotuksia tarkasteltiin yhdessä muiden
tietojen kanssa. Tämän jälkeen kosteikkoehdotuksista poimittiin metsäluonnon monimuotoisuus-
den kannalta kiinnostavimmat tai luonnonhoitohankkeiksi sopivat kohteet maastokäyntiä varten.

Lisätietoa

- Heikkilä, Hannu. 2012. Kokonaisvaltaista monimuotoisuuden suunnittelua valuma-alueittain. Julkaisussa: Kansallinen metsäohjelma 2015 – Hyvät käytännöt: Hanke-esimerkkejä kansallisen metsäohjelman 2015 ja alueellisten metsäohjelmien toimeenpanosta. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. s. 80–81. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/kmo/6BM2SsGCV/KMO_Hyvat_kaytannot_netti.pdf. (Viitattu 22.7.2013).
- Härjämäki, K., Karhunen, A., Gustafsson, L., Paasilta, E. & Myllyoja, I. 2011. Maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuus ja kosteikot: Luvia ja Eurajoki. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 9/2011. 106 s. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/82539/Varsinais-Suomen_ELY-keskuksen_julkaisuja_9_2011.pdf?sequence=1. (Viitattu 16.4.2013).
- Kemppainen, R., Kalpa, A., Juuti, H., Tähtinen, S., Anttila, S., Myllyoja, I., Karhunen, A., Sainisto, P. & Onjukka, A. 2012. Maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuus ja kosteikot: Uskelanjoen alaosa. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportteja 75/2012. 100 s. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/81717/Raportteja_%2075_2012.pdf?sequence=3. (Viitattu 16.4.2013).
- Kemppainen, R., Ryömä, H., Gustafsson, L., Paasilta, E., Koistinen, T., Karhunen, A. & Härjämäki, K. 2011. Maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuus ja kosteikot: Rauma. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 12/2011. 146 s. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/82547/Varsinais-Suomen_ELY-keskuksen_julkaisuja_12_2011.pdf?sequence=3. (Viitattu 16.4.2013).
- Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. 2013. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/metsataloudenluonnohoito_suunnittelu.php. (Viitattu 5.3.2013).
- Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnitteluhankkeen loppuraportti 15.1.2013. Varsinais-Suomen ELY-keskus, Turku. 9 s.+Liitteet. Julkaisematon moniste.
- Tähtinen, S. 2010. Potentiaalisten METSO-alueiden etsiminen Uskelanjoen valuma-alueelta. Projektityö: Hämeen ammattikorkeakoulu, Metsätalous, Paikkatiedonhallinnan erikoistumisopinnot. 11 s.
- Vuorinen, E., Nyqvist, P., Anttila, S. & Juuti, H. 2012. Maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuus ja kosteikot: Jaatilanjoki. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportteja 30/2012. 56 s. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/76807/Raportteja_30_2012b.pdf?sequence=7. (Viitattu 16.4.2013).
- Vuorinen, E., Nyqvist, P., Anttila, S. & Juuti, H. 2012. Maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuus ja kosteikot: Tarvasjoen valuma-alue. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportteja 29/2012. 64 s. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/76809/Raportteja_29_2012.pdf?sequence=8. (Viitattu 16.4.2013).

3.5 Luonnonhoitoa liekillä

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Suomen metsäkeskuksen Kaakkois-Suomen alueyksikkö. Hankkeen aikana kulotettiin 4 yksityismetsänomistajien, 9 metsäyhtiöiden ja yksi Metsähallituksen omistama kohde. Yksityismailla kulotettiin Taipalsaareissa ja Ruokolahdella. UPM Metsän kulotukset tapahtuivat useiden kuntien alueilla Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa. Metsähallituksen kohde sijaitsi Taipalsaareissa. (Repo & Partanen 2012) (kuva 1).

Metsäkeskuksen yhteistyötahot loppuraportin mukaan:

- Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti
- Etelä-Karjalan pelastuslaitos ja vapaapalokunnat
- Kaakkois-Suomen ELY-keskus
- Metsähallitus
- Metsänhoitoyhdistys Etelä-Karjala
- ProAgria Etelä-Karjala
- Etelä-Karjalan ammattiopiston Ruokolahden toimipiste
- Tornator Oy
- UPM Metsä
- Simo Hannelius, metsänomistaja.

Hankkeen tavoitteena oli luoda edellytykset pysyvään toimintakulttuuriin, jossa metsänomistajat ja muut toimijat omaksuvat kulotuksen osaksi talousmetsien luonnonhoitoa. Hankkeessa pyrittiin tarjoamaan alueen metsänomistajille monipuolisia kulotukseen liittyviä luonnonhoitopalveluja, jakamaan tietoa METSO-rahoituksen vaihtoehtoista, edistämään Etelä-Karjalan pelastustoimen ja vapaapalokuntien osallistumista kulotuksiin sekä perustamaan kulottajien valmiusjoukot. (Repo & Partanen 2012.)

Toiminta vuonna 2012

Hanke vastasi kyselyyn niukasti. Vuotta 2012 koskien hanke nostaa esiin ekologista kestävyyttä tukevana saavutuksena palolajiston seurannan hyvät tulokset. Vuoden aikana tärkeimmät yhteistyötahot hankkeella olivat metsäyhtiöt Tornator ja UPM. Lisäksi kaksi metsänomistajaa ja 20 metsäalan ammattilaista osallistui hankkeeseen liittyvään koulutukseen.

Hankkeesta on saatavana kattavasti tietoa Kaakkois-Suomen alueyksikön kotisivuilla julkaistusta loppuraportista ja muista tiedotteista (mm. Repo & Partanen 2012).

Toimintatapojen yleistettävyys muualla

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan hankkeessa on luotu luonnonhoidollisen kulotuksen valmiusjoukot ja niiden toimintamalli, joka voi toimia METSO-rahoituksesta riippumattomana toimintatapana myös muualla Suomessa. Hankkeen loppuraportissa (Repo & Partanen 2012) ehdotetaan, että Metsäkeskuksella tulisi olla keskeinen rooli kulotusasioista kiinnostuneiden organisaatioiden ja toimijoiden yhdyssiteenä sekä tiedottajana. Kulotusten koordinaatiolla voidaan muun muassa keskittää eri toimijoiden kulotuskohteita luonnonhoidon kannalta parhaille alueille.

Lisätietoa

Luonnonhoitoa liekillä. 2013. Metsopolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/luonnonhoitoa_liekillä.php. (Viitattu 15.4.2013).

Luonnonhoitoa liekillä (päättynyt 31.12.2012). Suomen metsäkeskus, hanke-esittely. Saatavissa: <http://www.metsakeskus.fi/luonnonhoitoa-liekillä>. (Viitattu 5.3.2013).

Luonnonhoitoa liekillä – yhteistoimintaverkosto. Loppuraportin tiivistelmä. 2012. 3 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=2489f94e-4cc4-4bc7-8441-d8ff16c0f2ba&groupId=10156. (Viitattu 5.3.2015).

Repo, S. & Partanen, M. 2012. Luonnonhoitoa liekillä – yhteistoimintaverkosto. Loppuraportti 31.12.2012. Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut, Kaakkois-Suomen alueyksikkö. 35 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=2489f94e-4cc4-4bc7-8441-d8ff16c0f2ba&groupId=10156. (Viitattu 5.3.2013).

4 Meneillään olevat hankkeet

4.1 Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2010–2013) hallinnoi Pohjois-Karjalan ELY-keskus. Hankkeen kohdealueet sijaitsevat toisistaan erillisinä alueina Pohjois-Karjalassa Öllölän, Heinävaaran ja Hautajärvensalon seuduilla (Ilmastonmuutos metsässä... hankekuvaus 2013). (kuva 1).

ELY-keskuksen yhteistyötahot vuotta 2012 koskevan väliraportin mukaan:

- Kutsu-Oskolan yhteismetsä
- Pohjois-Karjalan metsäkeskus
- Pohjois-Karjalan metsänhoitoyhdistys
- Pohjois-Karjalan ELY-keskus
- Joensuun Pop-muusikot ry/Ilosaarirock
- Kunnat: Joensuu, Tohmajärvi, Kontiolahti, Lieksa
- Seutuhallinto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- UPM Metsä
- Itä-Suomen yliopisto
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
- Koulut.

Hankkeen tavoitteena on 1) turvata ja palauttaa lähimetsineen monimuotoisia ja kytkeytyneitä pienvesi- ja kosteikkoverkostoja, jotka edistävät METSO-ohjelman monimuotoisuustavoitteita, parantavat rupiliskon elinympäristöjen laatua ja samalla lieventävät ilmastonmuutoksen aiheuttamaa uhkaa lajin tulevaisuudelle, 2) kehittää yksityistiloille vakiinnutettavissa oleva toimintamalli, missä avainlajin elinympäristöjen toistuvia hoitotoimia järjestetään kustannustehokkaasti osana tilojen muuta metsänhoitoa ja elinympäristöjen kytkeytyneisyyden edistäminen otetaan huomioon osana tilojen metsäsuunnittelua, 3) kehittää yhtiömaanomistajan (UPM) kanssa pysyvä toimintamalli, missä avainlajin kosteikko- ja pienvesielinympäristöjen turvaaminen riittävän laajoine lähimetsineen kytetään osaksi alue-ekologiset näkökohdat sisältäviä metsätaloussuunnitelmia ja näin varmistetaan elinympäristöjen laatu ja riittävä kytkeytyminen pitkällä aikavälillä, 4) edistää ilmastonmuutoksen toimintamekanismin ja vaikutusten ymmärrettävyyttä lähiluonnosta löytyvin esimerkein ja rupiliskoa ilmastomannekiinina käyttäen sekä 5) kehittää ympäristökeskuksen ja yliopiston yhteistyötä, mikä edistää avainlajin ja METSO-elinympäristöjen turvaamiselle tärkeitä tutkimushankkeita sekä vuorovaikutusta opetuksessa. (Ilmastonmuutos metsässä... Väliraportti 2012).

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hanke toteutti luonnonhoitotoimenpiteitä talousmetsissä 7 hehtaarilla ja suojelualueilla 5 hehtaarilla. Talousmetsissä kaivettiin uusia lampia. Suojelualueille kaivettiin uusia lampia, syvennettiin lampia ja nostettiin lampien vedenpintaa sekä ennallistettiin soita. Luonnonhoitotoimenpiteiden yhteydessä raivattu puuainees jätettiin maastoon rupiliskon suojapaikoiksi.

Suojelualueiden välille luotiin yhteyksiä kaivamalla uusia lampia tai lampiryhmiä olemassa olevien rupiliskon lisääntymislampien välialueille. Suojelualueiden läheisyydessä ennallistettiin soita, kaivettiin uusia lampia ja syvennettiin olemassa olevia lisääntymislampia. Muutaman hakkuun yhteydessä suositettiin lehtipuustoa.

Uudet lammet on kohdennettu vain sellaisille alueille, joiden läheisyydessä (< 1,5 km) on tiedossa olevia rupiliskolampia. Mikrotasolla lammet on pyritty sijoittamaan siten, että lammen rannassa on vähintään lehtomaista kangasta. Lisäksi lammet on sijoitettu maastoon siten, että niissä pysyy vesi mahdollisimman pitkään. Yleensä lammet on sijoitettu kivennäis- ja turvemaan rajalle.

Vedenpinnan nostolla saavutetaan tuloksia hyvin nopeasti. Yhdessä talvella padotussa lammessa rupilisko lisääntyi jo seuraavana keväänä.

Taloudellinen ulottuvuus

Metsänomistajille on maksettu Kemeran ympäristötukisopimuksista 5 317,25 euroa, pysyvien yksityisten suojelualueiden perustamisesta 248 200 euroa ja alueiden myynnistä valtiolle 749 200 euroa. Muihin talousmetsien luonnonhoitotoimiin on käytetty Kemera-rahoitusta 2 000 euroa. Suojelualueiden luonnonhoitotöihin on käytetty 4 000 euroa Joensuun Popmuusikot ry:ltä saatua rahoitusta.

Hanke työllisti kolmea eri kaivinkoneurakoitsijaa yhteensä kahden viikon ajan. Paikallisilta yrittäjiltä on ostettiin luonnonhoitotöitä 5 000 eurolla.

Hanke on saanut METSO-rahoituksen lisäksi rahoitusta Joensuun Popmuusikot ry:ltä, Joensuun kaupungilta ja UPM:ltä.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hanke ei järjestänyt itse yleisötapauksia, vaan osallistui muiden järjestämiin tilaisuuksiin kuten esimerkiksi Karjalan Messuille, jossa vieraili tuhansia ihmisiä. Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 13 luonnonvara-alan ammattilaista. Hanke on lisäksi tavoittanut koululaisista 7–9 luokkalaisia ja ammattikorkeakoulun metsäinsinööriopiskelijoita.

Kaikki lammet vuonna 2012 kaivettiin yksityismaille ja kaivuutoiminnalle kysyttiin maanomistajien suostumus. Koko hankkeen aikana lampia on kaivettu yli kymmenen eri maanomistajan maalle. Asiaa esiteltäessä vain yksi maanomistaja ei ole antanut suostumustaan lammen tekoon, joten yleisesti ottaen maanomistajat ovat suhtautuneet asiaan hyvin myönteisesti.

Hanke ei ole parantanut metsien virkistyskäyttöä, koska rupiliskolampien sijaintitiedot ovat salassa pidettäviä. Rupiliskolampia ei voi hyödyntää kaupallisesti.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Pohjois-Karjalan metsäkeskus: Asiantuntija-apua hoitotöiden käytännön toteutuksessa.
- Itä-Suomen yliopisto: Tutkimustietojen käyttö lampien kaivuupaikkojen valinnassa, kustannusten jako maastotöissä.
- Joensuun Popmuusikot ry: Rahallista tukea ja julkisuutta lajille ja hankkeelle.
- Joensuun kaupunki: Rupiliskosta kaupungin nimikkoeläin, julkisuutta.

Hanketta vetää ELY-keskus ja yhteistyötä tehdään metsäkeskuksen, metsänhoitoyhdistysten ja metsäyhtiöiden kanssa. Metsäkeskuksen kanssa olisi tehty yhteistyötä ilman yhteistoimintaverkostohankettakin.

Hankkeessa on suunnitteilla kuvakirja rupiliskosta. Kirjaa tekemään on palkattu ammattikuvaaja kuvaamaan lajia, sen elinympäristöä ja hankkeen toimia.

Hanke on saanut paljon huomiota osakseen. Hankkeen väliraportissa on lueteltu runsaasti sitä käsitteleviä artikkeleita ja julkaisuja, joista muutama esimerkki on mainittu alla olevassa Lisätietoa-kohdassa.

Kehitteillä olevien toimintatapojen yleistettävyyys muualle

Hankkeen seurantakyselyyn antamassa vastauksessa todetaan:

”Toimivin malli on rupiliskon huomioiminen normaalin metsänkäytön yhteydessä. Näin voidaan parantaa otuksen elinoloja ilman lisäkustannuksia, laji ja sen tavat tulevat tutuiksi maanomistajille ja metsäammattilaisille. Lampien koordinaatit on annettu metsäyhtiöille ja metsänhoitoyhdistyksille sekä metsäkeskuksille. Näin tieto lajista pitäisi olla jo leimikonsuunnittelijalla, mutta jos se ei jostain syystä ole, niin metsänkäyttöilmoituksen yhteydessä metsäkeskus vielä tarkastaa tilanteen. Malli on toiminut aukottomasti yhtä poikkeusta lukuunottamatta, jossa leimikonsuunnittelijalla ei ollut tietoa lajista ja metsänkäyttöilmoitus oli livahtanut metsäkeskuksestakin lävitse ilman lajin huomaamista. Lisäksi voisi nostaa tuon kuvapalvelun, joka ainakin kaltaisellemme lajihankkeelle sopii hyvin. Hankkeella on verkossa tarjolla lajikuvia ilmaiseksi, jolloin juttujen teko hankkeesta helpottuu.

Meillä on lajin hoitotarve yhdistetty normaaliin metsätalouteen. En usko, että rupilisko on tässä suhteessa ainoa laji. Tällainen kustannustehokas malli tietenkin edellyttää, että metsäorganisaatiot tms. tietävät lajista, sen uhista ja omien toimien vaikutuksesta lajin tilaan. Ennen kaikkea se edellyttää yhteistyötä siellä elinympäristötasolla, maastokäyntejä ja yhteistä tuumiskelua.

Tällainen mallilaji-ajattelu on helppo ymmärtää ja sitä kautta saada isompia asioita eteenpäin. Rupiliskon suojele edistää esim. METSO-ohjelman tavoitteita laajalla rintamalla.”

Hankkeen väliraportissa mainitaan yllä kuvatun yksityistiloille vakiinnutettavissa olevan toimintamallin lisäksi hankkeessa kehitteillä oleva suurmaanomistajien (esim. UPM) maille soveltuva alue-ekologinen toimintamalli, jossa avainlajin kosteikko- ja pienvesiympäristöjen sekä niiden lähimetsien turvaaminen kytketään osaksi metsäsuunnittelua. Menetelmän avulla pyritään var-

mistamaan elinympäristöjen laatu ja riittävä kytkeytyminen pitkällä aikavälillä. (Ilmastonmuutos metsässä... Väkiraportti 2012.)

Hankkeessa suunnitteilla oleva kuvakirja rupiliskosta ja hankkeen toiminnasta voi osaltaan toimia mallina vastaaville toimenpiteille muualla.

Lisätietoa

- Hamunen, Heikki. 2012. Metso suojaa suomalaista salamantertia. Suomen Metsäyhdistys, Forest.fi 26.10.2012, Saatavissa: <http://www.forest.fi/smyforest/forest.nsf/allbyid/016B3A95ECB35A54C2257AA30021DDB2?OpenDocument>. (Viitattu 16.4.2013).
- Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: <http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/rupilisko.php> (Viitattu 15.3.2013).
- Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi. 2013. Pohjois-Karjalan ELY-keskus, hankkeen kotisivu. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=25219&lan=fi>. (Viitattu 8.4.2013).
- Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi: Väkiraportti ajalta 1.1–31.12.2012. 2012. Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Joensuu. 16 s. Julkaisematon moniste.
- Lehikoinen, H. & Turunen, V. 2012. Rupilisko metsissämme – Pohjois-Karjalan ELY -keskuksen tiedottamisen arviointi. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, Metsätalouden koulutusohjelma, opinnäytetyö. 71 s. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44148/Lehikoinen_Hannu_Turunen_Ville.pdf?sequence=1. (Viitattu 18.4.2013).
- Suomen rupiliskopääkaupunki Joensuu nimesi rupiliskon nimikkoeläimekseen. Karjalainen 28.8.2012. Saatavana: <http://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/11519-suomen-rupiliskopaa-kaupunki-joensuu-nimesi-rupiliskon-nimikkoeläimekseen>. (Viitattu 16.4.2013).
- Vuorio, Ville. 2009. Suomen uhanalaisia lajeja: Rupilisko (*Triturus cristatus*). Suomen ympäristö 34/2009. 98 s. Saatavissa: <http://www.ymparistokeskus.fi/download.asp?contentid=115337&lan=fi>. (Viitattu 5.3.2013).
- Vuorio, Ville. 2012. Luonnonhoitoa alkuperäisasukkaan silmin – UPM mukana Rupilisko-hankkeessa. Metsänhenki – UPM:n lehti metsänomistajille. 1/2012: 16–17. Saatavissa: http://www.digipaper.fi/met-san_henki/84795/index.php?pgnumb=16. (Viitattu 16.4.2013).

4.2 Riistaa reunoilta – METSO-yhteistoimintaverkostohanke

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2011–2013) hallinnoi Suomen riistakeskus. Aloitusvaiheessa hankkeeseen sitoutuneiden vaihtumisvyöhykkeiden pilottikohteita oli 13 alueella. Kohteet sijaitsevat Raaseporissa, Salsossa sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien alueella. Alustava arvio hankkeen pilottikohteiden toteutuspinna-alasta on 50 hehtaaria. (Hankesuunnitelma 2011.) (kuva 1).

Hanke on hyödyntänyt Suomen riistakeskuksen Kotiseutukosteikko Life -hankkeen laajaa toimijaverkostoa ja kosteikkomallikohteiden ympäristöjä pilottikohteiden perustamisessa. Kotiseutukosteikko-hankkeen lisäksi pilottikohteita etsitään myös Kokkolan ja Oulun kaupungin, Metsähallituksen sekä muiden maanomistajien omistamilta mailta. (Riistaa reunoilta... Väkiraportti 2012.)

Riistakeskuksen yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- Metsähallituksen metsätalous
- Suomen metsäkeskuksen Rannikon, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan alueyksiköt
- Länsi-Suomen metsänomistajaliitto
- Suomen luonnonsuojeluliitto
- Metsä Group
- Maanomistajat.

Hankkeen tavoite on innostaa paikallisia ihmisiä vaihettumisvyöhykkeiden hoitoon maanomistajalähtöisellä ja osallistavalla toimintamallilla. Hankkeessa pilotoidaan vaihettumisvyöhykkeiden luonnonhoitoa, luodaan koulutusmateriaalia ja edistetään luonnonhoidon kustannustehokkuutta virkistyskäyttököyksien kautta. Tavoitteena on laajentaa erityisesti metsästäjien luonnonhoitoinnokkuutta ja saada aikaan metsästäjien, metsänomistajien ja metsätalouden eri organisaatioiden omaehtoinen halu ja osaaminen hoitaa vaihettumisvyöhykkeitä paremmin. Hankkeen tavoitteena on myös pyrkiä tekemään riistalajien elinympäristöjen hoidon huomioimisesta kannattavaa metsätaloudelle. (Riistaa reunoilta... Väli­raportti 2012.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeessa suunniteltiin luonnonhoitotoimenpiteitä talousmetsiin 100 hehtaarille ja toteutettiin niitä 30 hehtaarilla. Vaihettumisvyöhykkeiden hoidon pilottikohteilla talousmetsissä ”korostetaan monivaikutteisia toimenpiteitä, joilla parannetaan ja luodaan monien eri kasvi- ja eläinlajien kannalta tärkeitä elinympäristön piirteitä ja ekologisia yhteyksiä. Vaihettumisvyöhykkeiden rakennetekijöissä kiinnitetään huomiota mm. puuston tiheys- ja kokovaihteluun, latvuspeittävyys­teen, puulajisuhteisiin, pensas- ja kenttäkerroksen kasvillisuuteen sekä lahoppuuhun. Vaihettumisvyöhykkeiden ojitusalueiden ennallistamisella edistetään kosteusolosuhteiden palauttamisen ohella ojitusalueiden ravinne- ja kiintoaineshuhtoumien pysäyttämistä. Esimerkiksi pienten lampien ja purojen lähiympäristöt, rehevät korvet ja pienet lehtolaikut ovat merkittäviä poikueympäristöjä metsolle, teerelle ja pyylle.”

”Lähes kaikki hankkeen kohteet sijaitsevat lähellä erilaisia suojelualueita ja kytkeytyneisyys näihin on hyvää ja kohtalaista luokkaa riippuen kohteesta. Lisäksi moni kohde sijaitsee Kotiseutukosteikko-Life hankkeen mallikohteen yhteydessä. Yhdellä kohteella otettiin yhteyttä myös isompaan metsäyhtiöön laajemman alueen saamiseksi hankekokonaisuuteen”.

Hankkeeseen on tullut sopivia kohteita riittävästi hankkeen tavoitteiden kannalta. Maanomistajat ovat oma-aloitteisesti ottaneet yhteyttä hankkeeseen ja pyytäneet apua maidensa käytön suunnitteluun.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeen kautta työtä ja ”uutta näkemystä metsien käsittelystä” on saanut 4 metsäkoneurakoitsijaa. Hanke on tuottanut myös uusia koulutuskohteita oppilaitoksille. Lisäksi maanomistajat tekevät talkoilla tai ilman palkkaa toimenpiteitä omalla tilallaan.

”Hanke on toiminut hyvin kustannustehokkaasti pilottikohteiden osalta kun alun perin Metsäkeskusten luonnonhoitohankevarojen varaan laskettuja toimenpiteitä ei ole voitu toteuttaa lainkaan. Toisaalta tämä on mahdollistanut todellisen luonnonhoitoinnostuksen tason arvioinnin. Tässä hankkeessa metsästäjien luonnonhoitoinnokkaus on osoittautunut erittäin positiiviseksi. Maanomistajat ovat valmiita luonnonhoitoon omalla kustannuksellaan.”

”Hanke on pyrkinyt laajentamaan kosteikkojen kunnostamiseen ryhtyneiden innokkaiden toimijoiden luonnonhoitoinnokkuutta myös vaihettumisvyöhykkeiden hoitoon. Yksikään hankkeeseen alustavasti sitoutunut maanomistaja ei ole kieltäytynyt hankkeesta vaan suhtautuminen on ollut erittäin positiivista ja kokeiluhenkistä. Ongelmaa ei ole tullut vaikka käytettävissä oleva rahoitus on ollut erittäin minimaalista. Tällä hetkellä rahaa on käytetty vain yhden suokohteen ojan täyttämiseen. Pilottikohteilla tehtävään työhön maanomistajat ja paikalliset yhteistyötahot ovat sitoutuneet osallistumaan omalla panoksellaan käytössä olevan kaluston ja henkilöresurssien mukaan.”
”Hanke on myös hieman testannut maanomistajien halukkuutta erilaisiin toimenpiteisiin ja alustavasti näyttäisi siltä, että kynnys toimia metsätaloudellisesti vähätuottoisilla mailla on matala, kun taas metsätalousarvoltaan paremmilla mailla kynnys taloudellista tuottoa vaarantaviin toimenpiteisiin on luonnollisesti korkeampi.”

Luonnonhoitotöiden toteutuksen kautta on syntynyt puutavaraa 500 m³, jonka myyntiarvo on noin 10 000 euroa. Puu on mennyt myyntiin sahoille, selluteollisuuteen ja energiaksi.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin on osallistunut 50 henkilöä. Monet hankkeen kohteet sijaitsevat Kotiseutukosteikko-Life kohteen vieressä, mistä johtuen kosteikoista kiinnostuneille vierailijoille voidaan esitellä samalla retkellä vaihettumisvyöhykkeen hoitoa.

Virkistyskäyttötavoista hanke on vaikuttanut eniten metsästyksen edellytyksiin. Metsästys on sallittua hankkeen kohteilla. Metsästysseurojen edustajia on ollut tutustumassa pilottikohteisiin. Heidän kauttaan pyritään levittämään tietoa myös metsästysseurojen muille jäsenille. Myös maimat ovat hieman parantuneet.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio: Hankkeen käytännön työt. Hankkeen suunnitelmallinen eteenpäin vienti.
- Pilottikohteiden monet maanomistajat: Erittäin positiivinen suhtautuminen kohteiden perustamiseen.
- Seminaarin osallistujat: Ideointi ja panostus kehittämiseen.

Hankkeessa on tehty yhteistyötä myös metsäkeskuksen ja ELY-keskuksen kanssa palaverissa, kokouksissa ja seminaarissa. Lisäksi hankkeen kehittämiseen on osallistunut tutkijoita ja käytännön toimijoita, mikä on auttanut ottamaan paremmin huomioon erilaisia alueellisia erityispiirteitä. Vaihettumisvyöhykkeiden hoitoa koskevat suunnitelmat on tehty tiiviissä yhteistyössä maanomistajien kanssa. Maanomistajat ovat itse ideoineet toteutusta ja hankkeen toimesta on annettu ideoita ja ajatuksia miten pilottikohdetta voisi toteuttaa.

Kehitteillä olevien toimintatapojen yleistettävyys muualle

”Toimintatavan jatkaminen vaatii pysyvää rahoitusta, hankerahoitusten loputtua toiminta monesti rupeaa hiipumaan.” Jatkuvuuden turvaamiseksi hankkeen seurantakyselyyn antamassa vastauksessa perustellaan ja ehdotetaan uutta rahoitustapaa:

”Maanomistajan osallistaminen suunnitteluun ja toteutukseen motivoi monia maanomistajia. Tällä toimintatavalla maanomistajat kokevat kohteen omaksi ja sen merkitys heille on todennäköisesti suurempi kuin jos kohde toteutettaisiin pelkästään suunnittelijoiden toimesta. Hyvin monella maanomistajalla vaikuttaisi olevan aitoa kiinnostusta luonnonhoitoa ja erityisesti riistanhoitoa kohtaan.

Eräät hankkeessa mukana olleet maanomistajat ovat odottaneetkin sopivaa rahoituskeinoa etenkin vähäpuustoisten, ojitettujen turvemaiden ennallistamiseen. Toiveet ovat olleet realistisia, sillä he ovat olleet jopa itse valmiita poistamaan puustoa kunhan ojien tukkimiseen tarvittavaan kaintonkoneetukseen voisi saada tukea.

Jotta maanomistajien omatoimista innostusta arkiluonnonhoitoon voitaisiin lisätä entisestään, niin METSO:n luonnonhoitokeinoihin tulisi kehittää uudenlaisia kannustimia. Kannustimien tulisi olla maanomistajien kannalta hyvin yksinkertaisia ja suuruusluokaltaan ne voisivat olla 500–3 000 € riippuen luonnonhoitokohteen vaatimasta työmäärästä, kustannuksista ja aiheutuneista haitoista.

Esimerkinomaisia kohteita ja toimenpiteitä, joihin kannustimia voisi myöntää:

- *Metsien pienialaiset suo- ja kosteikkopainanteet, joilla merkitystä mm. metsäkanalintujen tärkeinä poikueympäristöinä*
- *Vähätuottoisen suon ennallistaminen riekko/metsäkanalintuelinympäristöksi*
- *Lähdeympäristön tai vanhan kuivatetun purouoman ennallistaminen*
- *Laajahkon puustoisena säilyttävän vaihtumisvyöhykkeen säästäminen vesistöjen tai soiden reunoille*
- *Metsäkanalinnuille tärkeän suon ja kankaan välisen vaihtumisvyöhykkeen jättäminen käsittelemättä (ojitus, hakkuu, kantojen korjuu)*
- *Majavien jo patoamalla tehtyjen pienten kosteikkojen säästäminen ja majavan hylkäämillä kohteilla kosteikkoelinympäristön ylläpito esimerkiksi patoa vahvistamalla (Isommat ja järeäpuustoiset majavatulvikot ja -tuhoalueet tulisi sisällyttää METSO –ohjelmassa suojeltaviin monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokkaisiin elinympäristöihin).*

Näiden kannustimien kehittämisessä tärkeintä olisi, että maanomistajaa ei rasitettaisi monimutkaisilla hakemuksilla, päätöksillä ja velvoitteilla. Monet ehdotetuista toimenpiteistä ovat sellaisia, että maanomistajat voivat toteuttaa niitä itse eikä ulkopuolista suunnittelijaa tai toteuttajaa tarvita välttämättä lainkaan. Tämän tyyppinen luonnonhoitokannustin tukisi maanomistajien arkiluonnon hoitoa ja edesauttaisi METSO –ohjelman tavoitteiden saavuttamista.

”Edellä esitetty malli voisi toimia, jos jollekin taholle myönnettäisiin vähäbyrokraattista starttirahaa edelläkuvatun mukaisesti. Riistakeskus todennäköisesti pystyisi hoitamaan tämän tyyppisen rahoituksen koordinointia. Tämä voitaisiin ottaa esim. Kemera rahoista. Metsästäjäkunta tekee ilman rahoituksiakin toimenpiteitä, mutta selvää on että pienet kannustimet ja panostukset neuvontaan lisäävät toimintaa.”

Hankkeessa kehitettyjen toimintatapojen jatkuvuutta turvaa myös hankkeen suuntautuminen entistä vahvemmin kehittämisprojektiksi, jossa tuotetaan hoito-ohjeita vaihettumisvyöhykkeiden hoidon edistämiseksi valtakunnallisella tasolla. Hankkeen väliraportissa kerrotaan, että internetiin tuotetaan METSO-toimijoille ja metsänomistajille materiaalia, jossa kuvataan käytännön esimerkkejä erilaisten vaihettumisvyöhykkeiden luonnonhoidon perusteista, hyödyistä ja toimenpiteistä. Vuoden 2013 aikana kootaan myös koulutuspaketti vaihettumisvyöhykkeistä ja niiden luonnonhoidosta. Koulutuspaketti liitetään osaksi Kotiseutukosteikko-hankkeen koulutuksia, joita pidetään eri puolilla Suomea tulevien vuosien aikana. Koulutusmateriaalia tuotetaan myös ruotsinkielisenä. (Riistaa reunoilta... Väliraportti 2012.)

Jatkuvuutta tukee myös hankkeen tavoite tehdä riistalajien elinympäristöjen hoidon huomioimisesta kannattavaa metsätaloudelle. Tämän saavuttamiseksi tulevaisuuden tavoitteena on saada vaihettumisvyöhykkeiden hoito-ohjeita osaksi Hyvän metsänhoidon suosituksia sekä mukaan metsäsertifiointikriteereihin ja metsätalouden toimijoiden laatujärjestelmiin. ”*Suomen riistakeskuksella on intressejä viedä näitä asioita eteenpäin hankkeen jälkeenkkin*” (Riistaa reunoilta... Väliraportti 2012).

Lisätietoa

Riistaa reunoilta -hanke. 2013. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Metsävastaa.net. Saatavissa: <http://www.metsavastaa.net/riistaa-reunoilta-hanke-2011-2013>. (Viitattu 11.4.2013).

Riistaa reunoilta – METSO –yhteistoimintaverkosto -hanke: Väliraportti 1.11.2011–29.11.2012. Suomen riistakeskus, Helsinki. 11 s. Julkaisematon moniste.

Riistaa reunoilta – METSO-yhteistoimintaverkostohanke. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/riistaa_reunoilta.php. (Viitattu 5.3.2013).

Riistaa reunoilta. 2013. Suomen riistakeskus, hankekuvaus. Saatavissa: <http://riista.fi/riistatalous/riistakananat/hoitosuunnitelmien-toimeenpano/riistaa-reunoilta/>. (Viitattu 19.4.2013).

Svensberg, Marko. 2012. Metsäkanalinnut hyötyvät vaihettumisvyöhykkeiden hoidosta. Metsästäjä 3/2912; 46.48. Saatavissa: <http://www.epaper.fi/reader/?issue=28782;87bae66b418c9a9d724b4b9a843b440f;46>. (Viitattu 19.4.2013).

5 Alkuvaiheessa olevat hankkeet

5.1 Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2012–2013) hallinnoi Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Hanke on valtakunnallinen.

Luonnonsuojeluliiton yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Luonto-Liitto
- Suomen ympäristökasvatuksen Seura
- Biologian ja maantieteen opettajien liitto
- Kuntaliitto
- Suomen Latu ry.

Hankkeen tavoitteena on 1) tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen kannalta arvokkaita metsiä sekä edistää niiden huomioimista päätöksenteossa, 2) turvata koulujen ja päiväkotien ympäristökasvatuksen kannalta merkittäviä lähimetsiä uudenlaisen yhteistyön avulla sekä 3) edistää metsien hyödyntämistä koulujen ja päiväkotien opetustoiminnassa ja tarjota koululaisille omakohtaisia luontokokemuksia. (Koulumetsät arvoonsa... Väkiraportti 2013).

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeen toimialueena on koko Suomi. Se ei kohdennu mihinkään erityisiin alueellisiin piirteisiin. Koulujen ja päiväkotien tärkeät lähimetsät voivat kuitenkin sijaita nykyisten suojelualueiden tai arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä.

Luonnonhoitotoimenpiteitä ei ole suunniteltu eikä tehty, koska hanke on vasta alkuvaiheessa. Hanke kestää kaksi vuotta eikä sen aikana todennäköisesti ehditä ryhtyä konkreettisiin toimenpiteisiin.

Taloudellinen ulottuvuus

"Koulujen ja päiväkotien lähimetsien turvaaminen koulumetsinä on satsaus lasten ja nuorten hyvinvointiin ja terveyteen, opetuksen laatuun ja tasapainoisempaan yhteiskuntaan. Kysymyksessä on siis kansantaloudellinen/kuntataloudellinen asia, ei niinkään yksityisen metsänomistajan talouteen liittyvä asia. Noin 80 % koulujen ja päiväkotien tärkeistä lähimetsistä on kuntien omistamia."

"Hankkeen resursseihin suhteutettuna kohteita on tullut esille enemmän kuin riittävästi. Yhteydenotto oppilaitokseen ja maanomistajaan etenevät tapaus tapaukselta. Koulumetsät arvoonsa -hanke on alkanut oppilaitosvetoisesti, eli ensin kysytään kouluilta ja päiväkodeilta onko ylipäätään olemassa opetuksen/kasvatuksen kannalta tärkeitä lähimetsiä ja sitten otetaan yhteyttä maanomistajaan."

Sosiaalinen ulottuvuus

Hanke lähtee koulun tai päiväkodin näkökulmasta ja siitä, miten oppilaitokset jo nyt käyttävät tai tarvitsevat lähimetsiä toiminnassaan. Hankkeen tavoitteena on, että tärkeitä lähimetsiä ryhdytään turvaamaan erityisesti lasten ja nuorten sekä oppilaitosten näkökulmasta käsin. Muutama kunta on kiinnostunut systemaattisesti kartoittamaan kaikki alueensa koulujen ja päiväkotien tärkeät lähimetsät ja tuottamaan näin suunnitteluaineistoa käyttöönsä.

Koulujen ja päiväkotien sekä metsänomistajien ja kuntien teknisen toimen välille on alkanut syntyä paikallisia yhteistoimintaverkostoja, jotka keskittyvät koulun ja päiväkotien tärkeiden lähimetsien kysymysten ympärille. Hanke on myös tavoittanut muita paikallisia ihmisryhmiä kuten paikalliset asukkaat, kyläyhdistykset, kansalaisjärjestöt, pienyrittäjät ja kuntien edustajat. Lapset ja nuoret osallistuivat hankkeen järjestämään "Tämä metsä on meille tärkeä" -kilpailuun.

Hanke on saanut osakseen mediajulkisuutta, joka on ollut valtaosin myönteistä. *"Muutama yksittäinen kielteinen kirjoitus/yhteydenotto on tullut. Kyseessä on ollut yksittäinen/yksittäiset maan-*

omistajat, jotka periaatteessa suhtautuvat kielteisesti ennen kuin selvittävät mistä edes on kysymys.”

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012 olivat hankkeen ohjausryhmän jäsenet, jotka edustivat Suomen luonnonsuojeluliittoa, Biologian ja maantieteen opettajien liittoa, Kuntaliittoa, Luonto-Liittoa, Suomen Latua, Suomen ympäristökasvatuksen seura ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiota. Yhteistyöhön on osallistunut myös koulumetsäasioista kiinnostuneiden työryhmä, joka kommentoi ja ideoi hanketta ohjausryhmää vapaamuotoisemmin etupäässä sähköpostitse. Lisäksi yhteistyötä tehtiin maa- ja metsätalousministeriön ja SYKE:n edustajien kanssa.

Koulumetsäkyselyyn vastasi yli 70 tahoa, jotka nyt muodostavat koulumetsäverkoston. Pääosin nämä ovat kouluja ja päiväkoteja. Paikallinen yhteistoiminta koulumetsän muodostamiseksi aloitetaan ottamalla oppilaitokseen yhteyttä ja tekemällä tarvittaessa yhteydenotto maanomistajaan ja/tai kohdekäynti paikan päällä. Esimerkiksi Janakkalan Turengin koulussa (maanomistajana kunta) ja Pirkkalan Toivion koulussa (maanomistajana UPM) on lähdetty näin liikkeelle. Tähän mennessä yhteistoiminta on alkanut myös Lahdessa, Espoossa ja Helsingissä siten, että käynnistävänä yhteistyötahoina ovat olleet kuntien opetus- ja sosiaalitoimet sekä ympäristökasvatuksesta vastaavat toimijat.

Oikea metsäluonto sopivan lähellä on tärkeää lasten ja nuorten opetuksen, kasvatuksen ja virkistykseen kannalta. Hankkeen tavoitteena on parantaa virkistyskäyttömahdollisuuksia siten, että koulujen ja päiväkotien ääni tulee esille etenkin kuntapäätäjien ja -virkamiesten suuntaan. Paikalliset metsään liittyvät tavat ja perinteet kuten muinaismuistot sekä metsäkulttuurit huomioidaan osana ympäristökasvatusta.

Kehitteillä olevien uusien toimintatapojen yleistettävyyden muualle

”Hanke on valtakunnallinen ja toimintatapoja voi käyttää missä vain.” Toimintatapojen kehittämistä ja levittämistä voidaan edistää resursoimalla. Hankkeen kyselyyn antamassa vastauksessa todetaan, että ilman METSO- tai muuta rahoitusta uhkana on, että *”hankkeen tuotokset kuolevat heti kun ovat vasta syntyneet. On harmillista, että hanke on jostain syystä vain 2-vuotinen. Kyselyssä on kuitenkin uusi, valtakunnallinen konsepti jolle on selvää tilausta oppilaitosten keskuudessa ja kunnissa eli myös ”METSO-piirien” ulkopuolella.”*

Hankkeessa *”pyritään luomaan polku, miten koulun ja päiväkodin tärkeä lähimetsä muodostetaan Koulumetsäksi yhteistyössä oppilaitoksen ja maanomistajan sekä tarvittavien muiden asian tuntijoiden kanssa”*. Hankkeen seurantakyselyyn antaman vastauksen mukaan *”koulumetsäkysely”* luo pohjaa kunnan teknisen toimen tai muun maanomistajan kanssa käytävää dialogia varten. Se tuo esiin koulujen ja päiväkotien näkökulman lähimetsiin. *”Tämä metsä on meille tärkeä -kilpailun”* avulla saatiin tietoa lasten ja nuorten näkökulmasta.

Väliraportissa kuvataan hankkeessa kehitteillä olevia työkaluja ja toimintatapoja tarkemmin. Sähköisestä koulumetsäkyselystä on muodostumassa työkalu, jonka käytöstä erityisesti kunnat ovat kiinnostuneet. Kaikki 72 koulumetsäkyselyyn saatua vastausta on analysoitu ja niiden pohjalta on laadittu *”Tärkeä lähimetsä Koulumetsäksi”* - pilotointisuunnitelma, joka sisältää suunnitelman 10 esimerkkitalouksen mallintamiseksi vuoden 2013 kuluessa. Malleista tiedotetaan hankkeen verkkosivuilla. (Koulumetsät arvoonsa... Väliraportti 2013.)

Hanke on myös laatinut yhteistyössä Suomen ympäristöopisto Syklin kanssa koulutushankehankemuksen Opetushallitukselle. Hakemus sisältää osion ”Koulumetsään oppimaan”, jonka avulla Sykli kouluttaisi perusopetuksen henkilöstöä koulumetsän perustamiseen, kehittämiseen ja pedagogisiin taitoihin. Väliraportin mukaan suurimmat hyödyt saavutetaan todennäköisesti vasta hankkeen päättymisen jälkeen, kun paikalliset yhteistoimintaverkostot toteuttavat hankkeen suosittelemia toimintatapoja. (Koulumetsät arvoonsa... Väliraportti 2013.)

Lisätieto

Koulumetsät arvoonsa – kotisivu. 2013. Suomen luonnonsuojeluliitto, hankkeen kotisivut. Saatavissa: <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/ymparistokasvatus/koulumetsat>. (Viitattu 11.4.2013).

Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/koulumetsat_yhteistoimintaverkosto.php. (Viitattu 19.4.2013).

Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta: Väliraportti vuodelta 2012. 2013. Suomen luonnonsuojeluliitto, Helsinki. 8 s. Saatavissa: <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/ymparistokasvatus/koulumetsat/liitetiedostot/VALIRAPORTTI%202012.pdf>. (Viitattu 15.6.2013).

Tärkeä lähimetsä Koulumetsäksi. 2012. Esite. Saatavissa: <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/ymparistokasvatus/koulumetsat/liitetiedostot/Koulumetsaksi>. (Viitattu 15.4.2013).

5.2 Talous-METSO: Eriakenteinen metsänkasvatus METSO-kohteiden tukena kunnissa

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2012–2014) hallinnoi Innofor Oy. Verkostossa kokeillaan uusien metsänhoitomenetelmien soveltamista virkistyksen ja matkailun kannalta merkittävillä alueilla Pohjois-Pohjanmaalla kolmessa kunnassa: Haapajärvellä, Kärämäellä ja Vihannissa. Hankkeen kohteiden pinta-ala on yhteensä 11 500 hehtaaria. Hankkeen toimialueilla viestinnän kohteena on yhteensä 350 metsänomistajaa. (Talous-METSO... Väliraportti 2012). (kuva 1).

Innoforin yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus
- Oulun riistanhoitopiiri
- 3–6 erikseen valittavaa pohjois-pohjanmaalaisista kuntaa.

Hankkeen tavoitteena on 1) etsiä mukana olevien metsänomistajien kohdealueiden metsistä METSO-ohjelman kriteerit täyttävät kohteet sekä saada mahdollisimman moni omistaja hakemaan ko. alueelle rahoitustarjousta ELY-keskuksesta ja metsäkeskuksesta sekä 2) siirtää hankkeessa mukana olevien metsänomistajien METSO-kohteiden ulkopuolisia metsiä eriakenteiseen metsänkasvatukseen vähintään hankkeen ajaksi. Tavoitteena on myös osoittaa eriakenteisen kasvatuksen edut siinä määrin, että hankkeen päätyttyä metsänomistajat pysyvät menetelmän käyttäjinä jatkossakin. (Talous-METSO... Väliraportti 2012.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeessa on toteutettu talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteitä 140 hehtaarilla. Hankealueella hakkuut ohjeistetaan aina siten, että ne ottavat huomioon monimuotoisuuskohteet. Talousmetsiin on kehitetty luonnonhoidollinen hakkuutapa, jossa mukaillaan luonnonmetsän rakennetta. Hakkuukohteisiin jätetään lehtipuuta, haapaa ja koivua; leppää ja raitaa ei hakata ollenkaan. Luonnonhoidollisten hakkuiden avulla nostetaan lahopuun määrää, mistä on hyötyä muun muassa kololinnuille. Metson soidinpaikat ja poikueiden kasvuympäristöt säilyvät ja paranevat. Myös muiden eläinten elinolosuhteet huomioidaan. Esimerkiksi kahdella hakkuualueella on tavattu kuukkeleita ja niiden elinympäristö on otettu huomioon.

Hankkeessa edistetään monimuotoisuuden säilymistä METSO-kohteissa ja niiden ympärillä välttämällä avohakkuuta ja käyttämällä erirakenteisen metsän kasvatusmenetelmiä. Hankealueelta on tähän mennessä löytynyt neljä pienialaista METSO-kohdetta; metsänomistajat ovat niistä tietoisia ja suhtautuminen on ollut positiivista. Yhden kohteen ympäristössä on suoritettu Innoforin valvomat hakkuut.

”Tällä hetkellä ohjeistamme verkostoalueen hakkuuta oikeaan suuntaa, ensi kesän aikana keskitytään enempi METSO-kohteisiin.”

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeen kautta työtä on saanut 3 metsäkoneurakoitsijaa, joita on ohjeistettu hakkuun aikana. Metsänomistajille on välitetty tietoa luontoon perustuvista elinkeinomahdollisuuksista tiedotustilaisuuksissa, maastoretkeilyillä ja lehtiartikkeleilla.

Erirakenteishakkuista saatava puumäärä on hankealueella 7 000 m³, jonka myyntiarvo on noin 210 000 euroa. Hakkuut toteutetaan korjuukaudella 1.12.12–30.4.13. Korjattua puuta myydään Pohjanmaalla oleville sahoille. Sahateollisuus ja mekaaninen puunjalostus hyötyvät hankkeesta metsänomistajan lisäksi eniten; he saavat erirakenteisina kasvatettavista leimikoista paljon tukkia nyt ja jatkossa.

Sosiaalinen ulottuvuus

Noin 120 henkilöä on osallistunut hankkeen järjestämiin yleisötahtumiin. Etenkin erirakenteisen metsänhoidon menetelmät ovat olleet mielenkiinnon kohteena. Myös paikallislehdet ovat kirjoittaneet hankkeesta. Hanke ei ole aiheuttanut ristiriitoja, mutta *”metsänhoitoyhdistyksen linja on tällaista metsänhoitoa vastaan.”*

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Suomen riistakeskus: Ammattiapua kanalinturiistaan liittyvissä metsänhoitokysymyksissä.
- Suomen metsäkeskus: Ammattiapua liittyen siihen, miten erirakenteista metsänkasvatusta toteutetaan lain puitteissa.

Lisäksi elinkeinotoimintaan liittyvää yhteistyötä on tehty Joensuun yliopiston, TEKESin ja SY-KE:n kanssa. Virkistyskäytössä yhteistyötahona on riistakeskuksen lisäksi ollut Läntrisrannan

kyläyhdistys. Hanke on parantanut vaikutusalueensa virkistyskäyttömahdollisuuksia erityisesti luonnontuotteiden keräilyn ja metsästysharrastuksen osalta.

Kehitteillä olevien uusien toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan hankkeen kehittämä uusi toimintatapa on erirakenteisen metsänkasvatuksen menetelmä, joka edistää monimuotoisuutta ja jonka avulla voidaan säilyttää luontokohteita kaikkialla Suomessa. Menetelmää voidaan soveltaa ilman METSO-rahoitusta, mutta jostain täytyy saada rahoitusta, joka mahdollistaa metsänomistajille ilmaista neuvontaa. Menetelmä soveltuu hyvin kuntien, seurakuntien, yhteismetsien ja metsänomistajien yhteistoiminta-alueiden käyttöön. Nämä tahot voivat myös ostaa tämän kaltaisen palvelun.

Hankkeen väliraportissa todetaan, että hanke ajoittuu hyvin metsälain muutokseen, jossa erirakenteinen metsänhoito on keskeisellä sijalla. Erirakenteinen metsänkasvatus on myös keino luoda METSO-kohteiden ympärille kustannustehokkaasti avohakkuuton puskurivyöhyke. (Talous-METSO... Väliraportti 2012.)

Lisätietoa

Talous-METSO. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: <http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/talousmetso.php>. (Viitattu 19.4.2013).

Talous-METSO – METSO-yhteistoimintaverkostohanke 2012–2014: Väliraportti 12.12.2012. Innofor Oy, Kangasala. 5 s. Julkaisematon moniste.

Talous-METSO – Uusi metsänhoitotekniikka mullistaa metsien monikäytön. Innofor Oy, Lehdistö tiedote 17.2.2012. Saatavissa: <http://www.innofor.fi/Talous-Metso/>. (Viitattu 11.4.2013).

5.3 Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2012–2014) hallinnoi Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK). Hanke toimii Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueella (Hankesuunnitelma 2011). (kuva 1).

Ammattikorkeakoulun yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Suomen Metsäkeskus
- Metsähallitus, luontopalvelut
- Metsänhoitoyhdistykset
- Koneurakoitsijat
- Metsäpalveluyrittäjät
- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.

Hankkeen päätavoitteena on luonnonhoidon asiantuntemuksen, ammattitaidon ja motivaation lisääminen sekä yhteistyön lisääminen alan toimijoiden kesken. Hankkeessa pyritään parantamaan luonnonhoitoa tekevien yrittäjien valmiuksia ja osaamista METSO-ohjelmassa tehtävissä luonnonhoitotöissä. Lisäksi tavoitteena on parantaa luonnonhoitotöiden teettäjien ja tekijöiden verkottumista sekä luonnonhoidon tekijöiden tunnettavuutta teettäjien keskuudessa. (Kun toimeen... Väliraportti 2013.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hanke on suunnitellut talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteitä 2 hehtaarille. Talousmetsissä ei ole toteutettu luonnonhoitotoimenpiteitä. Suojelualueille luonnonhoitotoimenpiteitä on toteutettu 12 hehtaarilla. Suojelualueilla on hoidettu lehtoja.

Hanke on järjestänyt luonnonhoidosta koulutustilaisuuksia, joilla pyritään keskittymään verkostoalueen keskeisiin luontotyypeihin. Vuonna 2012 koulutuksen pääpaino oli lehtojen hoidossa.

Taloudellinen ulottuvuus

Hanke on kartoittanut ja ottanut yhteyttä alueen kaikkiin potentiaalisiin luonnonhoitoa tekeviin yrittäjiin ja laatinut listan toimijoista, joille toimintaa pyritään jatkossa suuntaamaan. Luonnonhoidon tärkeydestä ja taloudellisista mahdollisuuksista on kerrottu etenkin metsäpalveluyrittäjille. Hanke on myös pyrkinyt kannustamaan paikallisia yrittäjiä luonnonhoitotöihin, mutta vähäisen kohdetarjonnan vuoksi toiminta on jäänyt vähäiseksi.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 2 metsänomistajaa ja 28 luonnonvara-alan ammattilaista. Koulutustilaisuuksissa on kerätty yhteen alan toimijoita (rahoittajat, tekijät) ja aktivoitu kiinteämpään yhteistyöhön. Hanke on tiedottanut toiminnastaan aktiivisesti ja saanut runsaasti julkisuutta paikallisessa mediassa (maakuntalehdet, alueradio). Hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut mahdollistaa talkootyönä tehtävää luonnonhoitotyötä.

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Suomen Metsäkeskus/Julkisten palvelujen yksikkö/Hämeen-Uudenmaan alueyksikkö: Luonnonhoidon rahoitus, sopivien kohteiden etsintä, luonnonhoidon tarjonta.
- Metsähallitus, luontopalvelut: Luonnonhoidon tarjonta.
- Metsänhoitoyhdistykset: Sopivien kohteiden etsintä.
- Metsäpalveluyrittäjät: Toimintaan osallistuminen.

Kehitteillä olevien uusien toimintatapojen yleistettävyys muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan luonnonhoitoon liittyvän elinkeinotoiminnan edistämisen välineenä voidaan käyttää motivoituneiden ja ammattitaitoisten yrittäjien yhteystiedoista koostuvaa luonnonhoitotoimijarekisteriä. Vastaavia toimijarekistereitä voidaan käyttää kaikkialla Suomessa. Niitä voivat hyödyntää esimerkiksi Metsähallituksen ja kaupunkien kaltaiset suurmaanomistajat.

Lisätietoa

Kun toimeen tartutaan -hanke. 2013. Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK, Hankekuvaus. Saatavissa: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Tutkimus_ja_kehitys/Hankkeet/kun_toimeen_tartutaan. (Viitattu 24.4.2013).

Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko! – Yhteistoimintaverkosto Kanta- ja Päijät-Hämeessä. Metsopolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: <http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/kuntoimeentartutaan.php>. (Viitattu 19.4.2013).

Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko: yhteistoimintaverkoston väliraportti 15.1.2013. Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK, Evo. 4 s. Julkaisematon moniste.

5.4 Paloatkumo yksityismetsiin

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2012–2015) hallinnoi Metsänomistajien Liitto Järvi-Suomi. Hankkeen kulutusalueet sijaitsevat Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomen, Metsänhoitoyhdistys Järvi-Savon ja Pohjois-Savossa sijaitsevan Metsänhoitoyhdistys Savotan alueilla (Paloatkumo yksityismetsiin... Väliraportti 2012). (kuva 1). Kulutuksia ja polttoja toteutetaan jokaisella kohdealueella vähintään yksi vuodessa.

Metsänomistajaliiton yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Alueen metsänhoitoyhdistykset
- Metsänomistajat
- Paloviranomaiset
- Metsähallitus
- ELY-keskukset
- Metsäkeskus
- Urheiluseurat, metsästysseurat, kyläyhdistykset, Lionsklubit.

Hankkeen tavoitteena on paloatkumon (= toistuvat poltot samoilla seutukunnilla) aikaansaaminen yksityismetsiin, kulutustaitojen ja kulutusaktiivisuuden parantuminen, metsänomistajien tietämyksen ja aktiivisuuden lisääminen, palolajiston elinolosuhteiden tuntemuksen parantuminen sekä kulutusta toteuttavien verkostojen aikaansaaminen. Tavoitteena on myös metsäsertifioinnin vaatimusten parempi toteutuminen ja tiedonvaihto muiden verkostohankkeiden kanssa. (Paloatkumo yksityismetsiin... Väliraportti 2012.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Taloussmetsissä on toteutettu sekä metsänhoitoon että luonnon monimuotoisuuteen liittyvistä syistä kolme kulutusta yhteensä 15 hehtaarilla. Tavoitteena on keskittää kulutukset paloatkumon aikaansaamiseksi alueille, joita on poltettu aiempinakin vuosina. Kesä 2012 oli erittäin sateinen eikä suosinut kulutusta.

Taloudellinen ulottuvuus

Työllistäminen on hetkellistä itse kulutuksissa ja poltoissa. Aktivointi, valmistelut ja viestintä työllistävät myös jonkin verran.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 30 metsänomistajaa ja 30 luonnonvara-alan ammattilaista. Kulotuksiin osallistui 34 henkilöä.

Metsänomistajia aktivoitiin kulotuksiin lehtikirjoituksilla. Palokuntien palomiehiltä saatiin tukea. *”Metsäammattilaiset ovat uudestaan innostuneet puhumaan kulotuksesta – toteutuksiin päästään toivottavasti jatkossa laajemminkin”*. Keskustelua on käyty muun muassa mahdollisuuksista ja valmiuksista. Metsästyseuroja aktivoidaan jatkossa kulotusten toteuttajiksi. *”Kulotus on metsäperinnettä parhaimmillaan.”*

Hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012:

- Metsänhoitoyhdistys: Toteutuksen (neuvonta, kulotukset) päävastuu.
- Metsäkeskus: Asiantuntijarooli mm. ohjausryhmän jäsenyys vuodesta 2013 alkaen.
- Metsähallitus: Asiantuntijarooli.
- ELY-keskus: Asiantuntijarooli mm. ohjausryhmän jäsenyys vuodesta 2013 alkaen.
- Palokunnat: Paikallinen aktiivinen tuki riskien minimoimiseksi.

Sairauslomat vaikeuttivat hankkeen toteuttamista. Työvoimaa jouduttiin siirtämään hankkeelle ajatellusta muihin töihin.

Kehitteillä olevien uusien toimintatapojen yleistettävyyys muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan hankkeessa on tehty kulotuksesta metsänomistajille esite, jota voidaan käyttää muuallakin. Väliraportin mukaan kulotusesitettä käytetään tiedotuksessa. Tavoitteena on lisätä panostusta kuntien, seurakuntien ja yhteismetsien suuntaan, koska näillä metsänomistajilla on hyvät mahdollisuudet toteuttaa kulotuksia. (Palojatkumo yksityismetsiin... Väliraportti 2012.)

Lisätietoa

Kulotus. 2013. Metsänomistajien liitto Järvi-Suomi, esite. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/Kulotusesite_netiversio.pdf. (Viitattu 19.4.2013).

Palojatkumo yksityismetsiin. 2013. Metsopolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: <http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/palojatkumo.php>. (Viitattu 19.4.2013).

Palojatkumo yksityismetsiin. 2013. Metsänomistajien liitto Järvi-Suomi, hankekuvaus. Saatavissa: http://www.mhy.fi/jarvisuomi/hankkeet/fi_FI/palojatkumo/. (Viitattu 19.4.2013).

Palojatkumo yksityismetsiin -hanke: Väliraportti 9.11.2011–26.11.2012. Metsänomistajien Liitto Järvi-Suomi, Kuopio. 3 s. Julkaisematon moniste.

5.5 Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella

Toimialue, yhteistyötahot ja tavoitteet

Hanketta (2012–2015) hallinnoi WWF Suomi. Hanke toimii Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntien alueella. (kuva 1).

WWF:n yhteistyötahot hankesuunnitelmassa (2011):

- Hankkeen toinen ”*päävastuullinen toteuttaja*” Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys
- Pihvikarjakasvattajien liitto ry
- Varsinais-Suomen ELY-keskus
- Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut
- Metsänhoitoyhdistykset hankealueella.

Hankkeen yleisenä tavoitteena on parantaa puustoisten perinneympäristöjen tilaa sekä monimuotoisuusarvoja ekologisesti ja taloudellisesti kestävä luonnonlaidunnuksen kautta. Hankkeen konkreettisia tavoitteita ovat: 1) muodostaa Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntien alueelle toimintaverkosto, jonka tavoitteena on puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella, 2) edistää yksityisten metsänomistajien sekä laiduneläinten omistajien välistä yhteistyötä metsälaitumien hoitamiseksi Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella, 3) esitellä jo esimerkillisesti toimivien laidunyritysten toimintaa, 4) tehdä tunnetuksi puustoisten perinneympäristöjen lajiston tilaa mallikohteen avulla, 5) lisätä eri sidosryhmien tietoisuutta puustoisten perinneympäristöjen hoidosta ja kunnostuksesta sekä 6) laatia luonnonlaidunlihalle kriteeristö, kertoa kuluttajille luonnonlaidunlihan tuotannon ympäristöhyödyistä ja lisätä pidemmällä tähtäimellä puustoisten perinneympäristöjen laidunnuksen taloudellista kannattavuutta hoidon jatkamisen turvaamiseksi. (Puustoisten perinneympäristöjen... Väiliraportti 2012.)

Toiminta vuonna 2012

Ekologinen ulottuvuus

Hanke kohdistuu maakuntiin, joissa puustoisia perinneympäristöjä on säilynyt parhaiten. Hanke oli vuonna 2012 vielä neuvonta- ja suunnitteluvaiheessa. Tietoa on jaettu parillekymmenelle kiinnostuneelle. Suoria yhteydenottoja ei ole tehty, viestintää on toteutettu lehtijuttujen, kirjoitusten, sähköpostiutiskirjeiden sekä neuvonta- ja esittelytilaisuuksien kautta.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeessa on ollut mukana alueellisina neuvoina kaksi alueella asuvaa maatalousyrittäjää, joille maksettiin palkkio maanomistajien neuvontatyöstä. Paikallisten yrittäjien palveluita on ostettu myös yleisötilaisuuksia järjestettäessä. Paikallisilta yrittäjiltä ostetuista palveluista on maksettu 5000 euroa.

Luonnonlaidunlihan kriteerien kehittäminen on herättänyt kiinnostusta yrittäjissä. Niiden avulla tuotteelle voisi olla mahdollista saada lisäarvoa. Luonnonlaidunlihan kriteerien luominen olisi tärkeä askel eteenpäin, jotta perinneympäristöihin saadaan luontoarvoja ylläpitävää laidunnusta.

Metsäkeskuksen, metsänhoitoyhdistysten, ProAgria maaseutukeskuksen ja ELY-keskuksen kanssa tehdään yhteistyötä paikalliseen elinkeinotoimintaan liittyen. Yhteistyötapoja ovat muun muassa yhteiset tilaisuudet, tiedon- ja kokemusten vaihto, yhteiset lehtijutut, tiedottaminen ja neuvonnan ohjaaminen. Myös kustannuksia on jaettu järjestämällä tilaisuuksia yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin osallistui 100 henkilöä. Hankkeeseen liittyvään koulutukseen osallistui 50 metsänomistajaa ja 100 luonnonvara-alan ammattilaista. Hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa laitumia kaipaavat eläintuottajat ja puustoisia perinneympäristöjä omistavat metsänomistajat ovat kohdanneet toisiaan. Hankkeessa on myös välitetty tietoa hoitoa tarvitsevista kohteista.

Mediatiedotteita on lähetetty neljä ja lehtikirjoituksia on syntynyt noin 60. Luonnonlaidunlihaa on joissakin Maaseudun Tulevaisuuden mielipidekirjoituksissa arvosteltu.

Hankkeen alussa tavattiin alan toimijoita ja verkostoiduttiin laajasti. Kokemuksista ja toimintamalleista keskusteltiin muun muassa Metsähallituksen luontopalveluiden, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan ELY-keskusten, Keski-Suomen ELY-keskuksen vetämän HÄÄVI-hankkeen, Suomen Talousseuran, ProAgrian, Laidunpankki -verkkopalvelun, Jyväskylän yliopiston PUTTE-tutkimusryhmän, metsänhoitoyhdistysten ja Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistyksen edustajien kanssa. Lisäksi yhteistyötä on tehty luonnonsuojelupiirin ja -yhdistysten edustajien kanssa.

Kehitteillä olevien uusien toimintatapojen yleistettävyyden muualle

Seurantakyselyyn annetun vastauksen mukaan hankkeessa on luotu uusi ”Laiduntreffit” -toimintamalli, jossa laitumia kaipaavat eläintuottajat ja arvokohteita omistavat metsänomistajat voivat kohdata ja sopia hoidon aloittamisesta. Toimintamalli voi toimia ilman METSO-rahoitusta, mutta vaatii koordinoivan ja tilaisuuksia järjestävän tahon. Toimintamalli on kopioitavissa kaikkialle Suomeen.

Hankkeen väliraportissa kerrotaan, että WWF laatii luonnonlaidunlihan kriteereitä yhdessä Pihvikarjaliiton ja Suomen lammasyhdistyksen kanssa. Lisäksi yhteistyössä on mukana laaja joukko ihmisiä tuottajajärjestöistä, intressijärjestöistä, tutkimuslaitoksista, viranomaistoimijoista ja liha-teollisuudesta. Kriteerien kehittämisen mallina on Ruotsin vastaava järjestelmä. Ruotsin markkinoilla sertifioitua luonnonlaidunlihaa (naturbeteskött) on ollut tarjolla jo kymmenen vuoden ajan. (Puustoisten perinneympäristöjen... Väliraportti 2012.) Laaja yhteistyö ja Ruotsissa toimiva malli voivat turvata ja nopeuttaa toimintatavan kehitystä ja vakiintumista Suomessa.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio on ostanut kahdelta hankealueella toimivalta maatalousyrittäjältä neuvontapalveluita (Puustoisten perinneympäristöjen... Väliraportti 2012). Neuvontapalvelujen ostaminen pitkän karjankasvatustalouden omaavilta ammattilaisilta on myös uusi toimintatapa.

Lisätietoa

Leipola, Lasse. 2012. Tämä hittihiha tulossa myös Suomeen – Ruotsissa menee jo satojatuhansia kiloja. Vihreä Lanka 14.11.2012. Saatavissa: <http://www.vihrealanka.fi/uutiset/t%C3%A4m%C3%A4-hitti-liha-tulossa-my%C3%B6s-suomeen-%E2%80%93-ruotsissa-menee-jo-satojatuhansia-kiloja>. (Viitattu 19.4.2013).

Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella: METSO-yhteistoimintaverkostohankkeen väliraportti. 2012. WWF Suomi, Helsinki. 10 s. Julkaisematon moniste.

Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella. 2013. Metsonpolku.fi, hankekuvaus. Saatavissa: <http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/yhteistoimintaverkostot/puustoisetperinneymparistot.php>. (Viitattu 5.3.2013).

Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella. 2013. WWF Suomi, hankkeen sivusto. Saatavissa: <http://wwf.fi/maapallomme/uhanalaiset/hankkeet/metsalaidun/>. (Viitattu 19.4.2013).

Tolvanen, Petteri & Jukka Tobiasson. 2012. Luonnonlaiduntaminen hyödyttää kaikkia osapuolia. Maaseudun Tulevaisuus 12.8.2013. Saatavissa: <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/mielipiteet/lukijalta/luonnonlaiduntaminen-hy%C3%B6dytt%C3%A4%C3%A4-kaikkia-osapuolia-1.21810>. (Viitattu 19.4.2013).

6 Yhteenvetoa hankkeiden tuloksista

6.1 Ekologinen ulottuvuus

Luonnonhoitotoimenpiteet

Verkostohankkeiden luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus painottuvat talousmetsiin. Suunnittelumäärät vaihtelevat 2:sta 600 hehtaariin. Yhteensä talousmetsiin suunniteltiin luonnonhoitotoimenpiteitä 1 092 hehtaarille. Luonnonhoitotoimenpiteitä talousmetsissä toteutti 6 hanketta yhteensä 263 hehtaarilla. Suojelualueilla luonnonhoitotoimenpiteitä suunnitteli kolme hanketta yhteensä 22 hehtaarilla ja toteutti kaksi hanketta yhteensä 17 hehtaarilla. Lisäksi Palojatinkummi yksityismetsiin -hanke organisoi kolme kulotusta talousmetsissä yhteensä 15 hehtaarilla. WWF:n hankkeessa kehitetään puustoisten perinneympäristöjen laiduntamiskäytäntöjä, jotka soveltuvat sekä talousmetsiin että suojelualueille.

Talousmetsien luonnonhoito

Hankkeissa suunniteltiin ja toteutettiin talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteitä, joilla parannetaan ja luodaan kasvi- ja eläinlajien kannalta tärkeitä elinympäristön piirteitä ja ekologisia yhteyksiä. Talousmetsien luonnonhoidossa vaikutetaan muun muassa puuston tiheys- ja kokovaihteluun, latvuspeittävyysasteeseen, puulajisuhteisiin, pensas- ja kenttäkerroksen kasvillisuuteen sekä lahopuuhun. Hankkeissa kunnostettiin esimerkiksi lehtoja poistamalla kuusta ja antamalla tilaa lehmukille ja lehtokasvillisuudelle. Muita hankkeissa käytettyjä luonnonhoitokeinoja ovat lehtipuuden jättäminen hakkuukohteisiin ja metsäkanalintujen soidin- ja poikueympäristöjen hoito. Hankkeissa hoidettiin myös vesitaloutta ennallistamalla ojitusalueita ja kaivamalla lampia rupiliskoille.

Suojelualueiden luonnonhoito

Hankkeissa hoidettiin suojelualueilla olevia lehtoja. Lehtokiurunkannuksen kasvialueita kunnostettiin poistamalla kuusia ja siten edistämällä lehtipuuvaltaisten ja aukkoisten sekametsien syntymistä. Rupiliskoja varten suojelualueille kaivettiin lampia, syvennettiin lampia ja nostettiin lampien vedenpintaa sekä ennallistettiin soita.

Hoito- ja suojelukohteiden hankinta

Sopivia monimuotoisuuden turvaamiskohteita on löytynyt helposti. Metsänomistajat ovat tarjonneet luonnonhoitokohteita ottamalla yhteyttä metsäkeskukseen, metsänhoitoyhdistykseen, ELY-keskukseen tai verkostohankkeisiin. Suojelu- ja rahoitussopimuksia on tehty lehtoihin, runsaslahopuustoihin kangasmetsiin, puustoisille soille ja pienvesien lähimetsiin. Metsänomistajat ovat tarjonneet alueita myös talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteitä varten. Myös Koulumetsät arvoonsa -hanke on löytänyt paljon koulumetsäkohteita ja Innofor Oy on toteuttanut puskurivyöhykehakkuun METSO-kohteen ympäristössä.

Kytkeytyvyys

Monessa hankkeessa ympäristötukikohteet on kohdistettu olemassa olevien suojelualueiden tai ympäristötukikohteiden läheisyyteen. Useat ympäristötukialueet rajautuvat suojelualueisiin. Sopimusten avulla on luotu myös tilojen rajoja ylittäviä kokonaisuuksia ja suojelualueiden läheisyydessä olevien metsien omistajille on annettu henkilökohtaista neuvontaa. Rupilisko-hankkeessa suojelualueiden välille luotiin yhteyksiä kaivamalla uusia lampia tai lampiryhmiä olemassa olevien rupiliskon lisääntymislampien välialueille. Riistaa reunoilta -hankkeessa moni kohde sijaitsee Kotiseutukosteikko-Life hankkeen mallikohteen yhteydessä.

6.2 Taloudellinen ulottuvuus

Metsänomistajille maksetut korvaukset ja muu rahoitus

Neljä hanketta ilmoittaa metsänomistajille maksetut luonnonhoito- ja suojelukorvaukset; eniten korvauksia, yhteensä 2 160 280 euroa, yksityismetsänomistajille on maksettu Männikkömetsät ja rantojen raidat -hankkeeseen liittyen, Rupilisko huippumalliksi -hankkeeseen liittyen on maksettu 1 002 717 euroa, Tahkolta Kinahmin lehtoihin -hankkeeseen liittyen 250 000 euroa ja Samarbetet i Storskogen -hankkeeseen liittyen 18 100 euroa. Näiden neljän hankkeen puitteissa on metsänomistajille maksettu luonnonsuojelulain mukaista määräaikaista rahoitusta 17 000 euroa, Kemera-lain mukaista ympäristötukea 405 617 euroa, korvausta pysyvien yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta 1 269 000 euroa ja alueiden myynnistä valtiolle 1 739 480 euroa. Kaksi hanketta on käyttänyt luonnonhoitohankkeisiin ja muihin luonnonhoitotoihin yhteensä 65 100 euroa. Lisäksi rupilisko-hanke on käyttänyt muihin talousmetsien luonnonhoitotoimiin Kemera-rahautusta 2 000 euroa ja saanut Joensuun Popmuusikot ry:ltä suojelualueiden luonnonhoitotoihin 4 000 euroa.

Työllistävyys

Neljä hanketta on ostanut palveluja paikallisilta yrittäjiltä 465–5 000 eurolla; yhteensä hankkeet ovat käyttäneet palvelujen ostamiseen 17 465 euroa. Työt ovat olleet etupäässä lyhytaikaisia urakoita. Hankkeet ovat työllistäneet metsäkoneurakoitsijoita (14 kpl), maatilayrittäjiä (11 kpl), metsäpalveluyrittäjiä (2 kpl) ja maaseutumatkailuyrittäjiä (2 kpl). Monessa hankkeessa on ostettu yrittäjien palveluja yleisötilaisuuksia järjestettäessä.

Elinkeinojen edistäminen

Hankkeissa on edistetty matkailua tiedottamalla maaseutumatkailuyrittäjille alueiden luontokohteista ja niiden hyödyntämisestä ohjelmatarjonnassa. Myös metsänomistajia on informoitu luontokohteista ja niihin liittyvistä elinkeinomahdollisuuksista. Metsäpalveluyrittäjille on kerrottu uudenlaisista hakkuu- ja luonnonhoitotavoista luontomatkailuun soveltuvissa luontokohteissa. Männikkömetsät ja rantojen raidat -hankkeessa sovittiin pelisääntöjä tilanteisiin, joissa matkailuyrittäjät käyttävät naapurien maita yritystoiminnassa. Tietoa luontoon perustuvista elinkeinomahdollisuuksista on välitetty tiedotustilaisuuksissa, maastoretkeilyillä ja lehtiartikkeleilla. Hämeen luonnonhoitoverkko -hankkeen tavoitteena on laatia hämäläisistä luontopalveluyrittäjistä toimijarekisteri, jota luonnonhoitopalvelujen käyttäjät voivat hyödyntää. Puustoiset perinneympäristöt -hankkeessa kehitteillä olevat luonnonlaidunlihan kriteerit voivat lisätä puustoisten perinneympäristöjen laidunnuksen taloudellista kannattavuutta kaikkialla Suomessa.

Hankkeissa syntyneen puutavaran käyttö

Kahdessa hankkeessa syntyi luonnonhoitotoimenpiteiden yhteydessä myyntikelpoista puutavaraa; Männikkömetsät ja rantojen raidat -hankkeessa 350 m³, jonka myyntiarvo on noin 7 000 euroa, vastaavat luvut Riistaa reunoilta -hankkeessa ovat 500 m³ ja 10 000 euroa. Lisäksi hoitotoimien yhteydessä korjattua puuta on käytetty polttopuuna. Osa raivatusta puuaineksesta on jätetty metsään; esimerkiksi rupilisko -hankkeessa puuainesta jätettiin maastoon rupiliskon suoja- paikoiksi. Talous-METSO hankkeessa erirakenteisen metsän kasvatuksen hakkuista on arvioitu saatavan puutavaraa 7 000 m³, jonka myyntiarvo on noin 210 000 euroa. Korjattua puuta tullaan myymään Pohjanmaalla sijaitseville sahoille. Ne saavat erirakenteisina kasvatettavista leimikoista paljon tukkia.

6.3 Sosiaalinen ulottuvuus

Tapahtumat

Lähes kaikki hankkeet ovat järjestäneet tapahtumia ja retkeilyjä sidosryhmilleen. Hankkeiden yleisötapahtumiin on osallistunut yhteensä 515 henkilöä. Koulutuksiin on osallistunut 265 metsänomistajaa ja 320 luonnonvara-alan ammattilaista. Lisäksi hankkeet ovat esitelleet toimintaansa muiden järjestämässä tapahtumissa ja seminaareissa. Tilaisuuksia on järjestetty myös kyläyhdistysten ja muiden kansalaisjärjestöjen sekä oppilaitosten kanssa.

Media

Paikallislehdet ovat kirjoittaneet hankkeista ahkerasti. Hankkeet ovat olleet esillä myös paikallisradioissa. Valtakunnallista huomiota on saanut osakseen eniten Koulumetsät arvoonsa -hanke. Muutamien hankkeiden yhteydessä on toteutettu tutkimushankkeita ja tehty oppilaitosten opinnäyte- ja harjoitustöitä, joista löytyy tietoa internetistä. Hankkeiden saama mediajulkisuus on ollut pääasiassa myönteistä. Jonkin verran kriittistä huomiota osakseen ovat saaneet vain Suomen luonnonsuojeluliiton Koulumetsät arvoonsa -hanke ja WWF:n Puustoisten perinneympäristöjen hoito -hanke.

Yhteistyö metsänomistajien kanssa

Hankkeet ovat olleet yhteydessä metsänomistajiin monin tavoin. Metsänomistajille on lähetetty tiedotuskirjeitä ja heihin on otettu yhteyttä puhelimitse ja sähköpostilla. Metsänomistajat ovat myös itse ottaneet yhteyttä hanketoimijoihin sekä METSO-kohteisiin että talousmetsien luonnonhoitoon liittyen. Monessa hankkeessa on havaittu, että metsien monimuotoisuus ja luonnonhoito kiinnostavat metsänomistajia ja että he arvostavat henkilökohtaista neuvontaa maastossa. Riistaa reunoilta -hankkeessa metsänomistajat ovat osallistuneet sekä luonnonhoitotoimien suunnitteluun että toteutukseen. Toisaalta hankkeisiin liittyvä laaja julkisuus voi karkottaa yksityisyyttä arvostavia metsänomistajia. Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu -hankkeessa metsänomistajien kielteinen suhtautuminen METSO-kohteiden merkitsemiseen kartoille vaikeutti julkaisujen laatimista.

Virkistyskäyttö ja kulttuuri

Yksityismetsien suojelukohteiden sijoittelun avulla pystyttiin tukemaan metsien virkistyskäyttöä erityisesti Männikkömetsät ja rantojen raidat- ja Tahkolta Kinahmin lehtoihin -hankkeissa. Samarbete i Storskogen -hanke toimi Sipoonkorven alueella, jonne perustettiin hankkeen aikana kansallispuisto. Virkistyskäyttötavoista keskeisimmin hankkeissa on ollut esillä metsästyminen. Parissa hankkeessa on huomioitu muinaismuistot ja muutamassa hankkeessa on pyritty tukemaan luontomatkailuyrittäjyyttä, jotta alueiden virkistyskäyttömahdollisuudet paranisivat. WWF:n Puustoisten perinneympäristöjen hoito -hanke edistää metsien virkistyskäyttöä ja kulttuuriperinnön vaalimista laaja-alaisesti maisemanhoidon, laiduntamistaitojen ja ruokakulttuurin kautta.

Yhteistyötahot ja yhteistyö

Kaikki hankkeet ovat verkostoituneet metsänomistajien lisäksi lukuisten julkisen hallinnon, yritysmaailman ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa. Pitempään toimineet hankkeet ovat vuosien kuluessa löytäneet uusia yhteistyötahoja. Alkuvaiheessa olevista hankkeista perinteiseen metsätalouteen liittyvillä hankkeilla (Talous-METSO, Riistaa reunoilta ja Hämeen luonnonhoitoverkko) yhteistyötahot painottuvat metsä- ja luonnonvara-alan organisaatioihin. Luonnonsuojelujärjestöjen hankkeet (Koulumetsät arvoonsa ja Puustoisten perinneympäristöjen hoito) ovat jo alkuvaiheessa verkostoituneet perinteiset sektorirajat ylittäen. Noin puolet hankkeista ilmoittaa tekevänsä yhteistyötä Metsähallituksen kanssa, muutamalla on yhteistoimintaa metsäteollisuusyritysten kanssa ja joillekin kunnat ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita. Lähes kaikki hankkeet tekevät yhteistyötä metsäalan pienyrittäjien kanssa.

Verkostojen toimivuus

Kaikkien hankkeiden toiminta perustuu verkostoitumiseen. Verkostoitumisen edistäminen on erityisesti tavoitteena Hämeen luonnonhoitoverkko -hankkeessa, jossa kootaan toimijarekisteriä luonnonhoidon ammattilaisista, Puustoisten perinneympäristöjen hoito -hankkeessa, jossa järjestetään ”laiduntreffejä” laitumia tarvitseville eläintuottajille ja puustoisten perinneympäristöjen omistajille sekä Koulumetsät arvoonsa -hankkeessa, jossa tuetaan koulujen, päiväkotien, metsänomistajien ja kuntien yhteistoimintaverkostojen syntymistä. Verkostot ovat kyselyn mukaan toimineet kitkattomasti, sisäisiä ristiriitoja ei ole ilmennyt. Monipuolisimmin hankkeen kohtaamia vaikeuksia kuvaa Samarbete i Storskogen -hanke; välittäjänä toimiminen Sipoonkorven maankäyttöä koskevissa ongelmatilanteissa aiheutti lisätyötä.

6.4 Toimintamallit ja niiden yleistettävyyden muualle

Tähän yhteenvedolukuun on listattu hankkeissa kehitettyjä ja kehitteillä olevia toimintamalleja ja innovaatioita. Ne on kuvattu tarkemmin hankkeita käsittelevissä luvuissa 3–5 ja hankekuvausten yhteydestä löytyvissä lisätietolähteissä.

Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto:

Saaret ovat hyviä kohteita edistää monimuotoisuutta ja kytkeytyvyyttä kaikkialla Suomessa. Myös **yhteistyö lintuharrastajien kanssa** sekä lintujen elinolojen parantamisessa että viestinnässä on METSO-rahoituksesta riippumaton toimintamalli, jota voidaan soveltaa kaikkialla.

Hankkeessa kehitettiin ajatus **METSO-kohteiden jalostamisesta matkailuyrittäjiä palveleviksi**. Menetelmässä kohteista tiedotettaisiin maanomistajien suostumuksella sellaisille yrittäjille, jotka voivat hyödyntää niitä toiminnassaan. METSO-kohteiden matkailukäyttöinnovaatio jäi hankkeessa ajan puutteen takia vision tasolle. Tästä johtuen hanke ehdottaa jatkorahoitusmahdollisuuksien kehittämistä yhteistoimintaverkostoissa tuotettujen toimintamallien jatkojalostamiseksi.

Samarbete i Storskogen (Yhteistyö Sipoonkorvessa):

Hankkeessa laadittiin kolmelle tilalle malliksi soveltuvat **tilakohtaiset luonnonhoitosuunnitelmat**. Niissä huomioidaan tilojen erityispiirteet ja METSO-ohjelman tarjoamat mahdollisuudet sekä yhteensovitetään luonnonhoitoa osaksi arkimetsänhoitoa.

Hanke tuotti **yhteistoimintamallin metsänomistajien ja viranomaisorganisaatioiden yhteistyön järjestämiseksi**. Hankkeessa käytetyt toimintatavat soveltuvat lähtökohdaksi sekä metsänomistajien keskinäisen että metsänomistajien ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Hankkeen kyselyvastauksessa todetaan, että yllä mainitut uudet toimintamallit eivät todennäköisesti voi toimia ilman erityisrahoitusta.

Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun:

Hanke kehitti **metsänomistajien neuvonnan yhteistoimintamallin**, joka perustuu ensisijaisesti henkilökohtaisiin tapaamisiin ja metsäkäynteihin. Mallissa Metsäkeskus vastaa yhteistoiminnan käytännön toteutuksesta.

Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu:

Maatalouden yhteistyöverkostoja hyödyntävää **maa- ja metsätalouden yleissuunnittelun menetelmää** sovellettiin hankkeen aikana useissa kohteissa, joissa on kosteikkoja. Kohteiden kartoituksissa käytetyt menetelmät on kuvattu ELY-keskuksen raporteissa.

METSO-kohteiden kartoitus metsävaratietoja hyödyntämällä -menetelmä perustuu Metsäkeskuksista ja ELY-keskuksista saataviin, jo olemassa oleviin tietoihin. Kartoituksen avulla voidaan kohdistaa luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu valuma-alueilla sinne, mistä löytyy eniten monimuotoisuutta.

Hankkeessa kehitettiin metsäalueiden **kosteikkomallinnusta**, joka perustuu Suomen ympäristökeskuksen kosteikkomallinnusohjelmaan. Mallinnuksen avulla saaduista kosteikkoehdotuksista voidaan poimia metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät ja luonnonhoitohankkeiksi sopivat kohteet maastokäyntiä varten.

Hankkeen loppuraportin mukaan yllä mainitut käytännöt on mahdollista ottaa käyttöön Metsäkeskuksessa ja ELY-keskuksissa, mutta selkeä rahoituskanava niiden soveltamiselle puuttuu.

Luonnonhoitoa liekillä:

Hankkeessa kehitettiin **luonnonhoidollisen kulutuksen valmiusjoukot** ja niiden toimintamalli, joka voi toimia ilman erityisrahoitusta myös muualla Suomessa. Metsäkeskus voisi tukea valmiusjoukkoja toimimalla kulotusasioista kiinnostuneiden organisaatioiden ja toimijoiden yhdyssiteenä sekä tiedottajana.

Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi:

Hankkeessa on kehitetty **malli uhanalaisen lajin suojelemiseksi osana normaalia metsänhoitoa**. Menetelmän edellyttää, että metsäorganisaatiot tietävät lajista, siihen kohdistuvista uhista ja omien toimien vaikutuksesta lajin tilaan. Menetelmän avulla voidaan parantaa lajien elinoloja ilman lisäkustannuksia.

Toimintamalliksi soveltuu myös hankkeen **kuvapalvelu**, josta rupiliskosta kiinnostuneet voivat saada lajikuvia ilmaiseksi lehtiartikkeleja ja muita julkaisuja varten. Hankkeen väliraportissa mainitaan myös kehitteillä oleva **suurmaanomistajien maille soveltuva alue-ekologinen toimintamalli**, jossa avainlajin kosteikko- ja pienvesiympäristöjen turvaaminen kytketään osaksi metsäsuunnittelua.

Riistaa reunoilta – METSO –yhteistoimintaverkostohanke:

Hanke ehdottaa uutta **rahoituskannustinta maanomistajille luonnonhoitotöiden tekemiseen**. Se voisi olla 500–3 000 € riippuen luonnonhoitokohteen vaatimasta työmäärästä. Riistakeskus voisi hoitaa rahoituksen koordinoinnin. Hankkeen kyselyvastaukseen sisältyy myös ehdotus, että **isot ja järeäpuustoiset majavatulvikot ja –tuhoalueet tulisi sisällyttää METSO –ohjelmassa suojeltaviin monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokkaisiin elinympäristöihin**.

Hankkeessa kehitettyjen menetelmien vakiintumista käytäntöön muuallakin Suomessa tulevat edistämään hankkeessa tekeillä olevat **hoito-ohjeet vaihettumisvyöhykkeiden hoidon edistämiseksi valtakunnallisella tasolla**, internettiin tuotettavat **mallit erilaisten vaihettumisvyöhykkeiden luonnonhoidon perusteista, hyödyistä ja toimenpiteistä** ja tekeillä oleva **koulutuspaketti vaihettumisvyöhykkeistä ja niiden luonnonhoidosta**. Lisäksi hankkeen pitkän ajan tavoite on saada **vaihettumisvyöhykkeiden hoito-ohjeita osaksi Hyvän metsänhoidon suosituksia sekä mukaan metsäsertifiointikriteereihin ja metsätalouden toimijoiden laatujärjestelmiin**.

Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta:

Hankkeen tavoitteena on kehittää **toimintamalli koulun ja päiväkodin lähimetsän muodostamiseksi koulumetsäksi**. Hankkeessa on kehitteillä koulumetsien perustamista helpottavia menetelmiä: **sähköinen koulumetsäkysely** soveltuu esimerkiksi kuntien käyttöön ja internettiin on tulossa **”Tärkeä lähimetsä koulumetsäksi” -esimerkkitapausmallit (10 kpl)**. Lisäksi hanke on laatinut yhteistyössä Suomen ympäristöopisto Syklin kanssa **”Koulumetsään oppimaan” -koulutussuunnitelman**, jonka avulla Sykli kouluttaisi perusopetuksen henkilöstöä koulumetsän perustamiseen, kehittämiseen ja pedagogisiin taitoihin.

Talous-METSO – Erirakenteinen metsänkasvatus METSO-kohteiden tukena kunnissa:

Hankkeessa kehitteillä oleva **erirakenteisen metsänkasvatuksen menetelmä** soveltuu käytettäväksi kaikkialla Suomessa. Menetelmää voidaan soveltaa ilman erityisrahoitusta, mutta sen käyttö edellyttää metsänomistajille ilmaista neuvontaa. Menetelmä soveltuu esimerkiksi kuntien, seurakuntien, yhteismetsien ja metsänomistajien yhteistoiminta-alueiden käyttöön. Erirakenteinen metsänkasvatus on myös keino luoda METSO-kohteiden ympärille kustannustehokkaasti avohakkuuton puskurivyöhyke.

Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko:

Hankkeessa on kehitteillä yrittäjien yhteystiedoista koostuvaa **luonnonhoitotoimijarekisteri**. Vastaavia toimijarekistereitä voidaan käyttää kaikkialla Suomessa. Niitä voivat hyödyntää esimerkiksi Metsähallituksen ja kaupunkien kaltaiset suurmaanomistajat.

Palojatkumo yksityismetsiin:

Hankkeessa on tehty metsänomistajille **kulotus -esite**, jota voidaan käyttää muuallakin. Esitettä voidaan hyödyntää esimerkiksi kunnille, seurakunnille ja yhteismetsille suunnatussa tiedotuksessa, koska niillä on hyvät mahdollisuudet toteuttaa kulotuksia.

Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella:

Hankkeessa on luotu uusi **”Laiduntreffit”-toimintamalli**, jonka avulla laitumia tarvitsevat eläintuottajat ja arvokohteita omistavat metsänomistajat voivat kohdata ja sopia yhteistyöstä. Toimintamalli soveltuu kaikkialle Suomeen ja voi toimia ilman erityisrahoitusta, mutta vaatii koordinoivan ja tilaisuuksia järjestävän tahon. Kehitteillä olevat, kaikkialle Suomeen soveltuvat **luonnonlaidunlihan kriteerit** voivat lisätä laidunnuksen taloudellista kannattavuutta ja turvata perinneympäristöjen hoidon jatkuvuutta. Hankkeessa sovellettu **neuvontapalvelujen ostaminen pitkän linjan käytännön ammattilaisilta** on myös uusi toimintatapa.

7 Yhteenvetoa seurannasta ja kehittämishaasteita

METSO-ohjelman päätarkoitus on suojella luonnon monimuotoisuutta. Yhteistoimintaverkostohankkeet ovat yksi ohjelman yhteiskunnallisesti suuntautuneista toimenpiteistä. Ne ovat selkeärajaisia kokeiluhankkeita, joissa kehitetään ja testataan luonnonsuojelua ja metsien eri käyttömuotoja yhteensovittavia uusia toimintatapoja. Verkostohankkeiden päätavoite on uusien, pysyvien toimintamallien tuottaminen sekä niiden vakiinnuttaminen osaksi normaaleja, ilman erityisrahoitusta toimivia käytäntöjä (Sirkiä 2013). Viestintä on keskeinen väline edistää verkostohankkeiden tulosten hyödyntämistä.

Verkostohankkeiden seuranta koostuu kolmesta osakokonaisuudesta 1) hankkeiden ohjeistetut vuosittaiset väli- ja loppuraportit rahoittaville ministeriöille, 2) väli- ja loppuraporteissa tehdyt

yhteenvetoraportit (Sirkiä 2012, 2013) ja Metlan kyselytutkimuksiin perustuva seuranta (mm. Rantala ym. 2012). Näiden lisäksi verkostohankkeita käsitellään METSO-ohjelman tilannekatsauksissa, väliarvioinneissa sekä lukuisissa opinnäytetöissä ja tutkimuksissa.

Metlan toteuttaman seurannan tavoitteena on tarkastella tasapainoisesti hankkeiden taloudellisia ja sosiaalisia seikkoja ekologisten rinnalla sekä vaikuttaa niiden esille tuomiseen ja huomiointiin hankkeiden toiminnassa ja kehittämisessä. Metlan seuranta täydentää Sirkiän yhteenvetoraportteja, jotka sisältävät temaattisia yhteenvetoja hankkeiden sisällöistä sekä verkostojen tuloksiin perustuvia kehittämis ehdotuksia. Metlan seurannalla on myös hankkeiden tulosten vaikuttavuutta tukevaa viestinnällistä merkitystä. Esimerkiksi seuranta välittää suomenkielistä tietoa pääasiassa ruotsiksi raportoidun Samarbete i Storskogen -hankkeen Sipoonkorvessa soveltamista toimintamalleista.

Metlan seuranta tuottaa tietoa verkostohankkeista sekä viranomaisille, verkostotoimijoille että muille tahoille kokoamalla tietoa ja tietolähteitä hankkeista yhteen julkaisuun ja tarjoamalla kanavan hanketoimijoiden omien näkemysten esille tuomiseen. Tämä on tarpeen nykytilanteessa, jossa vain neljä hanketta on julkaissut väli- tai loppuraportin internetissä. Verkostohankkeita kehoitettiin hyödyntämään Metlan seurantaa oman viestintänsä välineenä sekä kyselyn saatekirjeessä että hanketoimijoiden seminaarissa. Tätä mahdollisuutta hyödynsi eniten Riistaa reunoilta -hanke.

Jotta Metlan seuranta tukisi jatkossa paremmin sekä hankkeiden toimintaa että METSO-ohjelman kehittämistä olisi tarpeen:

- sovittaa ministeriöiden ja Metlan seurannat yhteen siten, että ne tukisivat ja täydentäisivät toisiaan entistä paremmin,
- systematisoida ja kehittää hankkeiden omaa viestintää siten, että tieto hankkeiden tuottamista uusista toimintamalleista välittyisi tehokkaasti muille toimijoille, ja
- kehittää yhteistoimintaverkostohankkeiden valtakunnallista viestintää siten, että verkostojen koskevat tiedot löytyisivät keskitetysti yhdestä paikasta.

Yllä ehdotetut toimenpiteet hankkeiden ja niitä koskevan viestinnän kehittämiseksi helpottaisivat verkostojen tulosten soveltamista, hankkeiden seurantaa ja uusien kehittämisideoiden syntymistä.

Viitteet

- Bäckman, Mona. 2013. Luonnonhoidon neuvoja, suullinen tiedonanto 7.6.2013.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2010. Metsonpolku.fi. 25 s. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/tutkimus_ ja_seuranta/Aineistot_toimenpiteiden_seuranta/METSO-tilannekatsausraportti_2010.pdf. (Viitattu 26.4.2013).
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2011. Metsonpolku.fi. 36 s. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/julkaisut/esitteet/METSO-tilannekatsausraportti_2011.pdf. (Viitattu 26.4.2013).

- Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma. 2002. Suomen ympäristö 583. 56 s. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=8569&lan=fi>. (Viitattu 2.4.2013).
- Haku Metso-ohjelman yhteistoimintaverkostoiksi alkaa. 2011. Maa- ja metsätalousministeriön tiedote 22.6.2011. Saatavissa: http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/110622_metsonyhteistoimintaverkosto.html. (Viitattu 26.4.2013).
- Hytönen, M. & Rantala, M. 2013. Seuranta yhteistoimintaverkkohankkeiden tukena. Julkaisussa: Koskela, T. (toim.). Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaaminen – Metlan METSO-tutkimuksen 2009–2012 loppuraportti. Metlan työraportteja 262: 21–23. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp262.pdf>.
- Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi: Väli­raportti ajalta 1.1–31.12.2012. 2012. Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Joensuu. 16 s. Julkaisematon moniste.
- Kansallinen metsäohjelma 2015 (16.12.2010) Seurantaraportti 2012. Maa- ja metsätalousministeriö. 34 s. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metsapoliittinen_selonteko/6FxyOmLE/KMO_seurantaraportti_2012.pdf. (Viitattu 26.4.2013).
- Koskela, Terhi (toim.). 2013. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaaminen – Metlan METSO-tutkimuksen 2009–2012 loppuraportti. Metlan työraportteja 262. 50 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp262.pdf>. (Viitattu 14.5.2013).
- Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta: Väli­raportti vuodelta 2012. 2013. Suomen luonnonsuojeluliitto, Helsinki. 8 s. Saatavissa: <http://www.sll.fi/mita-me-tee/ymparistokasvatus/koulumetsat/liitetiedostot/VALIRAPORTTI%202012.pdf>. (Viitattu 15.5.2013).
- Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko: yhteistoimintaverkoston väli­raportti 15.1.2013. Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK, Evo. 4 s. Julkaisematon moniste.
- METSO-ohjelman väli­arvio 2010. Metsonpolku.fi. 68 s. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/tutkimus_ja_seuranta/Aineistot/toimenpiteiden_seuranta/METSO-ohjelman_valiarvio_2010.pdf. (Viitattu 26.4.2013).
- METSO-ohjelman väli­arvio 2012. Metsonpolku.fi. 63 s. Saatavissa: http://www.metsonpolku.fi/fi/liitetiedostot/METSO-ohjelman_valiarvio_2012.pdf. (Viitattu 26.4.2014).
- Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostot. 2013. Maa- ja metsätalousministeriö, kotisivu. Saatavissa: <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/metso/yhteistoimintaverkostot.html>. (Viitattu 26.4.2013).
- Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnitteluhankkeen loppuraportti 15.1.2013. Varsinais-Suomen ELY-keskus, Turku. 9 s.+Liitteet. Julkaisematon moniste.
- Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto. Loppuraportti. 2013 Metsäkeskus Keski-Suomi, Jyväskylä. 15 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=b6ef6258-2fd5-4c85-a379-0ad6e55fd413&groupId=10156. (Viitattu 14.3.2013).
- Palojatkumo yksityismetsiin –hanke: Väli­raportti 9.11.2011–26.11.2012. Metsänomistajien Liitto Järvi-Suomi, Kuopio. 3 s. Julkaisematon moniste.
- Primmer, E. & Keinonen, E. 2006. Yhteistoimintaverkostot – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke. Suomen ympäristö 45/2006. 82 s. Saatavissa: <http://www.environment.fi/download.asp?contentid=58480&lan=fi>. (Viitattu 10.5.2013).
- Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaiduntamisella: METSO-yhteistoimintaverkostohankkeen väli­raportti. 2012. WWF Suomi, Helsinki. 10 s. Julkaisematon moniste.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 2011. Valtioneuvoston kanslia. 90 s. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>. (Viitattu 14.5.2013).
- Rantala, M., Hytönen, M. & Koskela, T. 2012. METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2011. Metlan työraportteja 233. 32 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2012/mwp233.pdf>. (Viitattu 14.5.2013).
- Repo, S. & Partanen, M. 2012. Luonnonhoito liekillä – yhteistoimintaverkosto. Loppuraportti 31.12.2012. Suomen metsäkeskus, Julkiset palvelut, Kaakkois-Suomen alueyksikkö. 35 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=649aa2d5-ead3-4fa9-b6cfe01d843dab&groupId=10156. (Viitattu 5.3.2013).

- Riistaa reunoilta – METSO –yhteistoimintaverkosto –hanke: Väliraportti 1.11.2011–29.11.2012. Suomen riistakeskus, Helsinki. 11 s. Julkaisematon moniste.
- Samarbete i Storskogen – Slutrapport över verksamheten år 2009–2012. 2013. 9 s. Saatavissa: http://www.metsakeskus.fi/fi_FI/c/document_library/get_file?uuid=b914d5e4-4295-4837-a48c-479c48243db9&groupId=10156. (Viitattu 5.3.2013).
- Sirkiä, Saija. 2012. Yhteistoimintaverkostot 2011 – METSO-verkostohankkeiden vuoden 2011 raporttien yhteenveto. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metso/66Cx34baC/METSO_yhteistoimintaverkostot_2011_yhteenveto.pdf. (Viitattu 10.4.2012).
- Sirkiä, Saija. 2013. METSO-yhteistoimintaverkostot 2012 – raporttien yhteenveto. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 14/2013. 28 s. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38882/SYKEra_14_2013.pdf?sequence=1. (Viitattu 18.4.2013).
- Syrjänen, K. Rantala, M., Sirkiä, S. & Anttila, S. (toim.). 2013. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2020 METSO:n tilannekatsaus 2012. Metlan työraportteja 264. 44 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp264.pdf>. (Viitattu 20.5.2013).
- Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun: yhteistoimintaverkoston loppuraportti. 2013. Suomen metsäkeskus, Pohjois-Savon alueyksikkö, Kuopio. 7 s. Julkaisematon moniste.
- Talous-METSO – METSO-yhteistoimintaverkostohanke 2012–2014: Väliraportti 12.12.2012. Innofor Oy, Kangasala. 5 s. Julkaisematon moniste.
- Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. 2008. 13 s. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=82673&lan=fi>. (Viitattu 27.3.2012).
- Valtioneuvoston periaatepäätös toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. 2002. 17 s.
- Yhteistoimintaverkostohankkeiden väli- ja loppuraportointia koskevat ohjeet. 2011. Maa- ja metsätalousministeriön ohje 7.11.2011. 5 s. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metso/63kTvPTRI/Yhteistoimintaverkostot_raportointiohjeet.pdf. (Viitattu 26.4.2013).

Liite 1

METSO-ohjelman toimenpiteet (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008).

- 1 Luonnontieteelliset valintaperusteet
- 2 Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja luonnonhoito
- 3 Suojelualueverkoston kehittäminen
- 4 Monimuotoisuuden turvaaminen yksityismetsissä
 - 4.1 Luonnonhoitosuunnitelma
 - 4.2 Luonnonarvojen tuki talousmetsissä
 - 4.3 Metsälainsäädännön muutostarpeet
- 5 Yhteistoimintaverkosto
- 6 Luonnonarvojen kaupan organisointi ja yhteistyö
- 7 Luonnonhoitotoimet valtion talousmetsissä
- 8 Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistysmetsissä ja valtion retkeilyalueilla
- 9 Metsänomistajien neuvonta ja metsäammattilaisten koulutus
- 10 Viestinnän toteuttaminen
- 11 Tietopohjan parantaminen
- 12 Metsien monimuotoisuuden tilan seurannan, tietojärjestelmien ja tilastoinnin kehittäminen
- 13 Luontotyyppi- ja lajistoinventoinnit
- 14 METSO-ohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointi

Liite 2

Yhteistoimintaverkostot 2003–2015

Vuosina 2004–2006 toimineet METSO-ohjelman kokeiluvaiheen yhteistoimintaverkostohankkeet:

Hanke	Koordinoija	Keskeinen tavoite
Hämeen METSO	Hämeen ammattikorkeakoulu	Lisätä talousmetsien monimuotoisuutta.
Keski-Karjalan lehtoverkosto	Metsäkeskus Pohjois-Karjala	Kehittää ja turvata lehtokeskusalueen luontoarvoja.
Lohjan seudun MetsäVasu	Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa	Toteuttaa metsien suojelua paikallisesti vapaaehtoisen toimijaverkoston avulla.
Merestä metsäksi	Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa	Kehittää malli rannikon metsien monimuotoisuuden turvaamiseen.

Vuosina 2009–2013 toimivat yhteistoimintaverkostohankkeet:

Hanke	Koordinoija	Keskeinen tavoite
Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana	Suomen luonnonsuojeluliitto (2009–2011)	Parantaa kuukkelin ja kuukkelimetsien lajiston ja uhanalaisten luontotyyppien suojelua.
Luonnonhoitoa liekillä	Kaakkois-Suomen metsäkeskus (2009–2012)	Luoda edellytykset pysyväle toimintakulttuurille, jossa alueen metsänomistajat ja muut toimijat omaksuvat hallitun tulen käytön osaksi talousmetsien hoitoa.
Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu	Varsinais-Suomen ELY-keskus (2009–2011)	Toteuttaa ja kehittää kokonaisvaltaista valuma-aluekohtaista suunnittelua maa- ja metsätalosalueilla.
Männikkömetsät ja rantojen raidat	Keski-Suomen metsäkeskus (2009–2012)	Parantaa olemassa olevien suojelualueiden kytkeytyvyyttä maisematason suunnittelun avulla.
Samarbete i Storskogen	Rannikon metsäkeskus (2009–2012)	Kehittää Sipoonkorven aluetta yhteistoiminnan mallialueeksi, jossa harjoitetaan metsäntaloutta, maataloutta ja luonnonhoitoa sekä eriasusteista suojelua yhteisymmärryksessä.
Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun	Pohjois-Savon metsäkeskus (2009–2012)	Muodostaa lehdosta, korvista ja puronvarsimetsistä yhtenäisiä kokonaisuuksia.
Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi	Pohjois-Karjalan ELY-keskus (2010–2013)	Turvata ja palauttaa monimuotoisia kytkeytyneitä pienvesi- ja kosteikkoverkkoja sekä parantaa rupiliskon elinympäristöjen laatua ja lieventää ilmastonmuutoksen uhkaa lajille.

Vuosina 2011–2015 toimivat yhteistoimintaverkostohankkeet:

Hanke	Koordinoija	Keskeinen tavoite
Riistaa reunoilta – METSO-yhteistoimintaverkostohanke	Suomen riistakeskus (2011–2013)	Innostaa paikallisia ihmisiä vaihtumisvyöhykkeiden hoitoon maanomistajalähtöisellä ja osallistavalla toimintamallilla.
Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta	Suomen luonnonsuojeluliitto ry (2012–2013)	Edistää metsien hyödyntämistä koulujen ja päiväkotien opetustoiminnassa ja tarjota koululaisille omakohtaisia luontokokemuksia.
Talous-METSO: Erirakenteinen metsänkasvatus METSO-kohteiden tukena kunnissa	Innofor Finland Oy (2012–2014)	Soveltaa erirakenteisen metsän kasvatusmenetelmiä virkistyksen ja matkailun kannalta merkittävillä kohteilla Pohjois-Pohjanmaalla.
Kun toimeen tartutaan – kudotaan Hämeeseen luonnonhoitoverkko	Hämeen ammattikorkeakoulu (2012–2014)	Parantaa luonnonhoitoa tekevien yrittäjien valmiuksia ja verkostoitumista METSO-ohjelmassa tehtävien luonnonhoitotöiden alalla.
Palojatkumo yksityismetsiin	Metsänomistajien Liitto Järvi-Suomi (2012–2015)	Aikaansaada palojatkumoa yksityismetsiin, kehittää kulotustaitoja ja muodostaa kulotusta toteuttavia verkostoja.
Puustoisten perinneympäristöjen hoito luonnonlaidunnaisella	WWF Suomi (2012–2015)	Parantaa puustoisten perinneympäristöjen tilaa ja monimuotoisuutta luonnonlaidunnuksen avulla.

Liite 3

Metlan yhteistoimintaverkostohankkeita käsitteleviä seuranta-, arviointi- ja tutkimusjulkaisuja

- Hytönen, M. & Rantala, M. 2013. Seuranta yhteistoimintaverkkohankkeiden tukena. Julkaisussa: Koskela, T. (toim.). Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaaminen – Metlan METSO-tutkimuksen 2009–2012 loppuraportti. Metlan työraportteja 262: 21–23. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2013/mwp262.pdf>.
- Leskinen, L.A. & Rantala, M. 2011. METSO-ohjelman sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten seuranta. Metlan työraportteja 196. 25 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp196.pdf>.
- Rantala, M., Hujala, T. & Kurttila, M. 2012. Measuring and monitoring socio-cultural sustainability in the action of forest biodiversity cooperation networks. *Silva Fennica* 46(3): 441–459. Saatavissa: <http://www.metla.fi/silvafennica/full/sf46/sf463441.pdf>.
- Rantala, M., Hujala, T., Kurttila, M. & Leskinen, L. 2011. METSO yhteistoimintaverkoston sosiokulttuuriset vaikutukset 2010. Metsäntutkimuslaitos, julkaisematon selonteko. 8 s.
- Rantala, M., Hytönen, M. & Koskela, T. 2012. METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2011. Metlan työraportteja 233. 32 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2012/mwp233.pdf>.
- Rantala, M. & Leskinen, L.A. 2010. Yhteistoimintaverkostohankkeiden seuranta ja sosiokulttuuristen vaikutusten seurannan suunnittelu – Väliraportti/Seurantaraportti vuoden 2009 lopun tilanteesta. Metsäntutkimuslaitos, julkaisematon selonteko. 24 s.
- Rantala, M. & Leskinen, L.A. 2011. METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostoilla hyviä tavoitteita mutta niukasti resursseja. *Metsätieteen aikakauskirja* 2/2011: 146–149. Saatavissa: <http://www.metla.fi/aikauskirja/full/ff11/ff112146.pdf>.
- Rantala, M., Leskinen, L., Hujala, T. & Kurttila, M. 2011. Arvio METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostohankkeiden vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista. Metlan työraportteja 202. 29 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp202.pdf>.

Liite 4

Kyselylomake

Hei

On tullut aika kerätä METSO-yhteistoimintaverkostohankkeiden vuoden 2012 toiminnan tiedot Metlan seurantaan varten. Kyselyn tuloksia hyödynnetään verkostojen toiminnan tukemisessa, viestinnässä ja uusien yhteistoiminnallisten luonnon monimuotoisuuden liittyvien toimintatapojen kehittämisessä.

Tässä Metlan neljännen kerran toteutettavassa seurannassa hyödynnetään viime vuoden tapaan kestävä kehityksen ulottuvuuksien kolmijakoa (ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen). Lisäksi lomakkeessa on kysymyksiä verkostossa käytetyistä toimintamalleista. Lomakkeen kysymyksiä on muokattu ja täsmennetty edellisten seurantojen, verkostohankkeita koskevien tutkimusten ja METSO-ohjelman väliarvioinnin kehittämis ehdotusten pohjalta.

Uutuutena kyselyssä on avoimia kysymyksiä. Keväällä 2013 julkaistavassa seurantaraportissa on tarkoitus käyttää avoimia vastauksia analyysin aineistona ja julkaista osia niistä suorina lainauksina. Lainatut tekstit julkaistaan hankekohtaisina, kirjoittajien nimiä ei mainita. Toivomme, että hyödyntäisitte tätä viestintämahdollisuutta monipuolisesti.

Verkostojen toimintatapa ja toiminnan kohderyhmät ovat hyvin erilaisia. Siksi kaikki kysymykset eivät ole olennaisia kaikkien verkostojen osalta. Vastatkaa vain niihin kysymyksiin, jotka koskevat omaa verkostoaanne. Vaikka tyhjiä kohtia jäisi useitakin, se ei tarkoita, että verkoston toiminta tai aihepiiri olisi vähempiarvoista. Lomakkeen lopussa on tilaa kirjoittaa lisäkommentteja verkoston toiminnasta, onnistumisista ja haasteista, jos lomakkeen varsinaisissa kysymyksissä mielestänne jää joidakin verkostonne osa-alueita käsittelemättä.

Pyydämme teitä täyttämään kyselylomakkeen oman verkostonne vuoden 2012 toiminnasta 31.1.2013 mennessä.

Kysely toteutetaan webropol-kyselynä, pääsette kyselyyn klikkaamalla alla olevaa linkkiä. Kyselyyn vastaamisen voi keskeyttää ja vastaukset tallentaa painamalla lopussa olevaa lähetä-painiketta.

Marjatta Hytönen vastaa mielellään mahdollisiin kysymyksiin sekä sähköpostitse (marjatta.hytonen@metla.fi) että puhelimitse (040 801 5427).

Kiitokset yhteistyöstä,
ystävällisin terveisin

Marjatta Hytönen ja, Mirja Rantala ja Terhi Koskela

<https://www.webpolsurveys.com/R/B906064292085783.par>

Yhteistoimintaverkostojen toiminta vuonna 2012 suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin

Vuoden 2012 toiminnan seuranta on jaettu kolmeen kokonaisuuteen; ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Kunkin kestävyden ulottuvuuden alle on koottu tilastomittarikysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kyselyn lopussa pyydämme yhteenvetoja hankkeen uusista toimintamalleista ja yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa. Vastatkaa kysymyksiin niiltä osin kuin se on hankkeen kannalta mahdollista. Monipuolisella lomakkeella pyritään saamaan esiin erilaisten toimintamallien ominaisuuksia ja kehittämisideoita.

**VASTAUKSET VOI TALLENTAA VIIMEISEN SIVUN LÄHETÄ TOIMINNOLLA!
PAINAMALLA LÄHETÄ, VASTAUKSET TALLENTUVAT JA VOIT PALATA MYÖHEMMIN
TÄYDENTÄMÄÄN VASTAUKSIASI KÄYTTÄMÄLLÄ HENKILÖKOHTAISTA LINKKIÄSI!**

1. Avoimiin kysymyksiin antamiani vastauksia saa käyttää raportissa sitaatteina niin että vastannut verkosto tunnistetaan.

- Kyllä
- Ei

**Yhteistoimintaverkostojen toiminta vuonna 2012
suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin**

1 EKOLOGINEN ULOTTUVUUS

Metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta parhaat edellytykset yhteistoimintaverkostoille ovat nykyisten suojelualueiden ja muiden tärkeiden lajisto- tai elinympäristökeskittymien läheisyydessä. Verkostojen ekologinen päätavoite on laajojen ja kytkeytyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden synnyttäminen. Tällaiset alueet ovat tärkeitä esimerkiksi alueellisen palojatkumon ja lahoppuun jatkumon ylläpitämiseksi. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008).

1.1 Tilastomittarit. Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2012 toiminnan osalta.

2. Kuinka paljon hanke on toteuttanut **talousmetsien** luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelua tai suunnitteluun osallistumista? (ha)

3. Kuinka paljon **talousmetsissä** on toteutettu luonnonhoitotoimenpiteitä? (ha)

4. Kuinka paljon on tehty **suojelualueiden** luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelua tai suunnitteluun osallistumista? (ha)

5. Kuinka paljon **suojelualueilla** on hankkeen kautta tai aloitteesta toteutetut luonnonhoitotoimenpiteitä? (ha)

1.2 Avoimet kysymykset:

6. Onko hankkeessa luotu yhteyksiä tai edistetty monimuotoisuuden säilymistä aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä? Miten?

7. Onko sopivia monimuotoisuuden turvaamiskohteita tullut tarjolle/löytynyt runsaasti ja onko kohteita pystytty kohdentamaan laajempien kokonaisuuksien luomiseksi? Onko metsänomistajiin otettu yhteyttä kohteiden saamiseksi tarjolle ja miten metsänomistajat ovat suhtautuneet yhteydenottoon?

8. Miten hankkeessa on otettu huomioon luonnon alueelliset erityispiirteet?

9. Miksi ja minkälaisia luonnonhoitotoimenpiteitä on tehty **talousmetsissä**?

10. Miksi ja minkälaisia luonnonhoitotoimenpiteitä on tehty **suojelualueilla**?

11. Mitä muita ekologisia näkökohtia tai tuloksia haluaisit nostaa esille?

**Yhteistoimintaverkostojen toiminta vuonna 2012
suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin**

2 TALOUDELLINEN ULOTTUVUUS

Yhteistoimintaverkostojen tavoitteena on, että metsänomistajat kehittävät aktiivisesti toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuutta ja sen hyödyntämiseen liittyvää elinkeinotoimintaa... Yhteistoimintaverkostoihin liittyvät innovatiiviset ratkaisut luovat hyvät mahdollisuudet hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä uusien toimintojen käynnistämässä ja ylläpitämisessä Euroopan unionin rahoitusta. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008)

2.1 Tilastomittarit. Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2012 toiminnan osalta.

Kysymyksiin 12-13 ja 15-17 voi antaa vastaukseksi vain lukuarvoja. Desimaaliluvuissa käytetään pistettä (.)

12. Paljonko verkoston aloitteesta tai toiminnan kautta toteutetuista suojelusopimuksista ja kaupoista on maksettu metsänomistajille? (€)

Luonnonsuojelulain mukainen määräaikainen rauhoitus

Kemeran ympäristötukisopimukset

Pysyvien yksityisten suojelualueiden perustaminen

Alueiden myynti valtiolle suojelualueeksi

13. Kuinka paljon hankkeen kautta tai aloitteesta käynnistyneisiin luonnonhoitohankkeisiin tai muihin **talousmetsien luonnonhoitotoimiin** on käytetty rahoitusta? (€)

Kemera-rahoitusta?

Muuta, mitä?

Tarvittaessa sanallinen vastaus kohtaan 24

14. Kuinka paljon hankkeen kautta tai aloitteesta toteutettuihin **suojelualueiden** luonnonhoitotöihin on käytetty rahoitusta? (€) Mitä rahoitusta?

15. Millä summalla paikallisilta yrittäjiltä on ostettu palveluja hankkeen kautta tai aloitteesta toteutettuihin toimenpiteisiin?

Luonnon/maisemanhoitotyöt

Muu, mikä?

Tarvittaessa sanallinen vastaus kohtaan 24

16. Arvio hankkeen kautta työtä saaneiden henkilöiden määrästä? (kpl)

maatilayrittäjät (mm. metsänomistajat)

metsäkoneurakoitsijat

metsäpalveluyrittäjät

maaseutumatkailuyrittäjät

muut?

Tarvittaessa sanallinen vastaus kohtaan 24

17. Arvio luonnonhoitotöiden toteutuksen kautta syntyneen puutavaran määrästä?

Kuutiomäärä (m3)

Myyntiarvo (€)

2.2 Avoimet kysymykset

18. Millaisia myönteisiä vaikutuksia hankkeesta on seurannut paikallisille elinkeinoille?
(esim. maaseutumatkailu, puuenergian tuotanto, pienimuotoinen puunjalostus, luonnontuoteala)

19. Miten luonnonhoitotöiden yhteydessä korjattua puuainesta on hyödynnetty?

20. Onko hanke hyödyntänyt METSO-rahoituksen lisäksi muita rahoituslähteitä
(esim. EU, maakuntarahastot, yrityksiltä saatu rahoitus)?

21. Onko hankkeessa välitetty metsänomistajille tietoa luontoon perustuvista
elinkeinomahdollisuuksista ja/tai edistetty metsänomistajien mahdollisuuksia
hyödyntää näitä mahdollisuuksia? Miten?

22. Tehdäänkö hankkeessa yhteistyötä paikallisten elinkeinoelämän edistämisorganisaatioiden
(esim. metsäkeskus, metsänhoitoyhdistys, ProAgria maaseutukeskus, ELY-keskus)
kanssa elinkeinotoimintaan liittyen? Miten?

23. Millaista yhteistyötä hankkeessa on syntynyt yrittäjien kanssa?

24. Mitä muita taloudellisia näkökohtia tai tuloksia haluaisit nostaa esille?

**Yhteistoimintaverkoston toiminta vuonna 2012
suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin**

3 SOSIAALINEN ULOTTUVUUS

Metsänomistajien yhteistyöhön perustuvissa yhteistoimintaverkostoissa metsien suojeļu, hoito ja muu käyttö sovitetaan yhteen... Yhteistoimintaverkosto voi olla myös osa kylätoimintaa... Yhteistoimintaverkosto voi samalla edistää metsien monimuotoisuuteen liittyvää yritystoimintaa ja virkistyskäyttöä. Yksityismetsien lisäksi myös kaikilla muilla alueella metsää omistavilla on mahdollisuus osallistua yhteistoimintaverkoston. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008)

3.1 Tilastomittarit. Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2012 toiminnan osalta.

25. Kuinka monta metsänomistajaa on osallistunut hankkeeseenne liittyvään koulutukseen? (hlö)

26. Kuinka monta metsä- tai luonnonvara-alan ammattilaista on osallistunut hankkeeseenne liittyvään koulutukseen? (hlö)

27. Kuinka monta henkilöä on osallistunut hankkeen järjestämiin yleisötahtumiin? (hlö)

28. Kuinka moni hankkeen johdosta suojelluista kohteista sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen? (kpl)

29. Kuinka moni hankkeen johdosta suojelluista kohteista sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen? (kpl)

30. Miten hanke on edistänyt metsänomistajien keskinäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta? Entä yhteistyötä metsänomistajien, muiden paikallisten asukkaiden ja toimijatahojen välillä?

31. Onko hanke tavoittanut osallistujia paikallisista intressiryhmistä (esim. lapset ja nuoret, paikalliset asukkaat, kyläyhdistykset, kansalaisjärjestöt, pienyrittäjät, aluehallinnon maaseutukehittäjät, kuntien edustajat, media)? Miten ja mistä ryhmistä?

32. Onko hanke aiheuttanut yhteisössä ristiriitoja (esim. yleisönosastokirjoittelu)? Millaisia?

33. Miten hanke on parantanut vaikutusalueensa virkistyskäyttömahdollisuuksia?

34. Tehdäänkö hankkeessa yhteistyötä paikallisten luonto- ja kulttuuritoimijoiden (esim. kotiseutuyhdistys, luonnonsuojelupiiri, metsästysseura) kanssa metsien virkistyskäyttöön liittyen? Miten?

35. Miten hankkeessa on huomioitu paikalliset metsään liittyvät tavat ja perinteet (mm. muinaismuistot, erä- ja metsäkulttuurit)?

36. Mitä muita sosiaalisia näkökohtia tai tuloksia haluaisit nostaa esille?

**Yhteistoimintaverkoston toiminta vuonna 2012
suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin**

4 TOIMINTAMALLIT

37. Onko hankkeessa luotu uusia toimintatapoja- tai malleja (esim. monimuotoisuutta ja/tai kytkeytyvyyttä parantavia tai elinkeinotoimintaa edistäviä)? Millaisia?

38. Voisivatko hankkeessa kehitetyt uudet toimintatavat toimia myös METSO-rahoituksesta riippumattomina toimintamalleina? Miten?

39. Voitaisiinko hankkeessa luotuja uusia toimintatapoja käyttää myös muualla Suomessa? Miten tätä voisi edistää?

5 YHTEISTYÖTAHOT

40. Listaa hankkeen tärkeimmät yhteistyötahot vuonna 2012; kuvaa mitä yhteistyö on ollut ja miten se on tukenut verkoston toimintaa?

VAPAA SANA

41. Muuta lisätietoa hankkeesta:

42. Palaute seurannasta: